

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems in Iran
E-ISSN: 2645-7539
Vol. 10, Issue 3, No.34, Autumn 2021, pp. 117-141
Received: 03.10.2021 Accepted: 13.12.2021

Research Paper

Thematic Analysis of Good Urban Governance in the Development Programs of the Islamic Republic of Iran

Abolfazl Ghasemi

Ph.D. Candidate in Political Science, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran
a.ghasemi2017@stu.umz.ac.ir

Morteza Alavian*

Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran, Babolsar, Iran
m.alavian@umz.ac.ir

Sedigheh Lotfi

Professor, Department Geo & Urban Planning, Faculty of Humanities, University of Mazandaran, Babolsar, Iran
s.lotfi@umz.ac.ir

Maryam Rahmani

Assistant Professor, Department of Social Science, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Iran
m.rahmani@ub.ac.ir

Introduction

One of the important areas of urban governance is urban policy-making. Due to the increasing population and urbanization, attention to the issue of urban governance as the basis of urban policy-making and urban planning has doubled. For this purpose, there must be a clear understanding of the referentials, through which with policy-making and planning for urban people can be proceeded. Determining this big picture in the Islamic Republic of Iran causes a coherent plan in cities and avoids daily decisions, thus creating competitive, cohesive, and accountable cities. The urbanization trend in Iran is increasing in a way that its urban population has increased from 54.3 to 74% from 1986 to 2016. Therefore, in the present study, the various themes existing in the 6 development programs of the Islamic Republic of Iran were examined, along with the growth of population, to become more familiar with the resulting changes in the policy-makers' mindset. Urban policy-making is a branch of public policy-making knowledge, which enables urban policymakers to become aware of policy-making and its network in urban areas.

Materials & Methods

Analysis of themes provides data reduction, through which qualitative data are segmented, classified, summarized, and reconstructed. In the current research, the theme position model was used in the theme network. This method has the 3 levels of basic themes, organizing themes, and global themes.

Discussion of Results & Conclusions

In the summary of the existing development programs in the Islamic Republic of Iran, the aspects of efficiency, decentralization, equality, transparency, accountability, spiritual heritage, health, and security, which were appropriate to the specific culture and conditions in Iran,

could be seen. 24 basic themes, including the use of new technologies, culture of productivity, local income, attention to each region, government, downsizing, delegation, strengthening civil society, proper communication with the private sector, poverty reduction, attention to specific groups, attention to women, historical heritage, preservation of prior identity, access to resources, monitoring and evaluation, citizenship rights, citizenship education, effective civil society participation, crime prevention policies, social problems, health policy, food policy, environmental protection, and pollution prevention, were identified. The organizing themes were made of 12 components, including performance promotion, financial independence, subsidiarity,

*Corresponding author

Ghasemi, A., Alavian, M., lotfi, S., & Rahmani, M. (2021). Thematic analysis of good urban governance in the development programs of the Islamic Republic of Iran. *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*, 10(3), 117-141.

2645-7539 / © 2021 The Authors. Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<http://dx.doi.org/10.22108/srsp.2021.130845.1736>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.23221453.1400.10.3.5.9>

sustainability, attention to minorities, equitable access, preservation of national-religious heritage, transparency, citizen-centered governance, civic participation, human security, and environmental health. The specific referential point in the documents of Islamic development in Iran could be mentioned as follows: the global theme of efficiency focused on the basic theme of productivity, which had the characteristics of attracting specialized manpower, training managers, and work conscience. The global theme of decentralization was the basic theme of attention to each region, in which attention was paid to education and cultural, artistic, and sports services in each region. In the global theme of equality, special attention was paid to the themes of special attention to groups, such as veterans, martyrs' families, education of exceptional children, attention to women, and strengthening family institution. The global theme of preserving and strengthening spiritual heritage referred to features, such as paying attention to celebrities, the infallible Imams' manners, preservation of Persian scripts and language, and Islamic-Iranian civilization. Finally, the global theme of both security and health focused on social issues, such as eradication of addiction and fighting against it and psychosis and mobilization of all government agencies. In comparison with the international documents and indicators, the special points of Iranian development programs included productivity culture, attention to each region, attention to specific groups and women, preservation of a priori identities, and social problems.

Keywords: Development Programs; Urban Policy; Good Urban Governance; Referentials, Thematic Analysis

Reference

- Abedijafari, H., Taslimi, M., Faghihi, A., Sheikhzadeh, M. (2011) Theme analysis and theme network: a simple and efficient way to explain patterns in qualitative data, *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198 (in Persian)
- Akbari, Gh. (2006) Social capital and urban governance, *Geographical Researches*, 22(4), 135-153 (in Persian)
- Akhoundi, A., Barakpour, N., Asadi, I., Basirat, M., Taherkhani, H. (2008) Pathology of forms of municipal government in Iran, *Human Geographical Research*, 40(60), 135-156 (in Persian)
- Attride-Stirling, J. (2001) Thematic network: An analytic tool for qualitative research, *Qualitative Research*, 1(3), 385-405.
- Barakpour, N. (2002) *Transition from urban government to urban governance*. A thesis submitted to the Department of urban planning of the Tehran for degree of Doctor of Philosophy.
- Brunetta, G., Caldarice, O., Tollin, N., Rosas-Casals, M., Morató, J. (2019) *Urban resilience for risk and adaptation governance theory and practice*, Springer International Publishing.
- Digaetano, A., Elizabeth, S. (2003) Comparative urban governance: An integrated approach. *Urban Affairs Review*, 38(3), 356-395
- Economic Deputy of Iran Chamber. (2017) *Demographic changes and their consequences on the consumer market with a view to Iran*.
- Flick, U. (2020) *An introduction to qualitative*. Translate: Hadi Jalili. Tehran: Ney. research 3rd ed.
- Graham, J., Amos, B., Plumptre, T. (2003) *Principles for good governance in the 21st century*. Institute On Governance.
- HABITAT. (2004) Global campaign on urban governance global urban observatory.
- HABITAT. (2006) The urban governance index: A tool of the quality of urban governance, Beirut.
- Hendriks, F. (2014) Understanding good urban governance: Essentials, shifts, and values, *Urban Affairs Review*, 50(4), 553-576.
- Irazábal, C. (2002) Models of urban governance and planning in Latin America and the United States associationism, regime theory, and communicative action. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/310173428>.
- King, N., & Horrocks, C. (2010) *Interviews in qualitative research*, London: Sage-
- Lang, F. (2010) *Urban governance an essential determination of city development*. World Vision Institute Legal Vice President. Development Programs
- Minnery, J. (2011) Modelling the elements of urban governance. available at: <https://www.researchgate.net/publication/43523862>.
- Moslemi, Y. (2017) Urban policy in Iran: presenting an applied model (Case study: Kerman metropolis), *Politics*, 48(1), 145-155 (in Persian)
- OECD. (1999) *Improving governance at the metropolitan level, draft final report*. OECD: Paris.
- Pierre, J. (1999) Models of urban governance the institutional dimension of urban politics, *Urban Affairs Review*, 34(3), 372-3.
- Pierre, J. (2005) Comparative urban governance: uncovering complex causalities, *Urban Affairs Review*, 40(4), 446-462.
- Rehman, R., Abdul, W., Malik Asghar, N. (2017) Assessment of urban governance using Pakistan, *Urban and Regional Planning*, 2(4), 17-24.
- Salari Sadroi, F., Kiani, A. (2017) Analysis of the pattern of Iranian urban management (Structure, performance and strategy), *Urban Management Studies*, 9(32), 35-52 (in Persian).
- Sharifzadeh, F., Alvani, M., Rezaee Manesh, B., & Mokhtarianpoor, M. (2013) Obstacles to the implementation of the country's cultural policies during the first to fourth development programs: A study of the experiences of cultural managers. *Strategic management thought*, 7(1), 33-77 (in Persian)
- Taieh, Z. (2017) A comparative study of effective ways to achieve civic participation in the urban policy-making process of Iran and France, *Public Policy*, 3(3), 123-135 (in Persian)
- Torring, J., Peters, G., Pierre, J., & Sorensen, E. (2012) *Interactive governance: Advancing the paradigm*. Oxford United Nations Information Center Tehran (2020) Urbanization 68% of the world's population by 2050, at: <https://iran.un.org/fa/98201-shhr-nshyny-68-drsd-az-mrdm-jhan-ta-2050>
- Vahdaninia, V., Darodi, M. (2019) The late public policy-making: The transition from government-centralism to governance, *The State Studies*, 5(18), 131-170 (in Persian)

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران
سال دهم، شماره پیاپی (۳۴)، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰، ص ۱۱۷-۱۴۱
تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۲

مقاله پژوهشی

تحلیل مضامین حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران

ابوالفضل قاسمی، دانشجوی دکتری علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

a.ghasemi2017@stu.umz.ac.ir

مرتضی علویان^{ID*}، دانشیار، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

m.alavian@umz.ac.ir

صدیقه لطفی، استاد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران

s.lotfi@umz.ac.ir

مریم رحمانی، استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران

m.rahmani@ub.ac.ir

چکیده

سیاست‌ها، چارچوب و قالب زندگی انسان‌ها را در اجتماع تعیین می‌کنند. مسئله محوری در سیاست‌گذاری سبب شده است به شاخه‌های گوناگونی تقسیم شود. در این میان، شهرها و سیاست‌گذاری شهری جایگاه خاصی به خود اختصاص داده‌اند. سیاست‌گذاری شهری از ملزومات و زیربنای توسعه‌ای دولت‌ها محسوب می‌شود. در پژوهش حاضر با تأکید بر مرجعیت‌ها، مضامین حکمرانی خوب شهری کشف می‌شود. سؤال اصلی پژوهش عبارت است از اینکه مضامین حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه ایران چگونه‌اند. روش پژوهش، تحلیل مضمون و گردآوری اطلاعات اسنادی-کتابخانه‌ای است. براساس یافته‌های پژوهش که با توجه به شرایط خاص و بومی کشور به دست آمده است، ۲۴ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده و ۷ مضمون فراگیر (کارآمدی، تمرکززدایی، برابری، شفافیت، حفظ و تقویت میراث معنوی، مشارکت، امنیت و سلامت) به دست آمد.

واژه‌های کلیدی: برنامه توسعه، سیاست‌گذاری شهری، حکمرانی خوب شهری، مرجعیت، تحلیل مضمون

* نویسنده مسؤول:

قاسمی، ا؛ علویان، م؛ لطفی، ص. و رحمانی، م. (۱۴۰۰). «تحلیل مضامین حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران»، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۰(۳): ۱۱۷-۱۴۱.

2645-7539 / © 2021 The Authors. Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<http://dx.doi.org/10.22108/srsp.2021.130845.1736>

<https://dori.net/dor/20.1001.1.23221453.1400.10.3.5.9>

مقدمه و بیان مسئله

زندگی انسان امروزی با وضعیت شهر گره خورده است و بسیاری از شئون زندگی آدمی، آگاهانه یا ناآگاهانه، از وضعیت این سکونتگاه تأثیر می‌گیرد. روند افزایش جمعیت شهرنشینی، توجه به مسئله حکمرانی شهری به‌منزله زیربنای سیاست‌گذاری شهری و برنامه‌ریزی شهری را مضاعف کرده است؛ چنانکه گوترش، دبیر کل سازمان ملل متحد، در ۳۱ اکتبر ۲۰۲۰ در پیام به مناسبت روز جهانی جمعیت، با بیان اینکه تا سال ۲۰۵۰ حدود ۶۸ درصد جمعیت جهان در مناطق شهری زندگی کنند، یعنی جمعیتی حدود ۶/۳ میلیارد نفر، به اهمیت مسئله شهرنشینی توجه کرده است (دفتر سازمان ملل در جمهوری اسلامی ایران^۱). بدین ترتیب، نیاز است درک واقعیت اطراف و به‌سامان کردن امور سیاستی، بر واقعیت و دانش مبتنی باشد. در این زمینه، سیاست‌گذاری قالبی را مشخص می‌کند که در آن، از اقدامات دولت برای دستیابی و رسیدن به اهداف عمومی استفاده و از شهر به‌منزله عرصه‌ای برای سیاست‌گذاری یاد می‌شود. پژوهشگران و تحلیلگران سیاست‌گذاری شهری از دو منظر، مدیریت شهری را بررسی کرده‌اند. در یک سو، کسانی قرار دارند که مدیریت شهری را تنها نماد و مسئول رسیدگی به همه امور این حوزه می‌دانند؛ از نگاه این گروه که قائل به الگوی حکومت‌اند، مدیریت شهری امری صرفاً سیاسی و زیرمجموعه دولت و حکومت است. در مقابل، طرفداران حکمرانی قرار دارند که اداره امور شهر را بین سه حوزه شهرداری، جامعه مدنی و بخش خصوصی تقسیم می‌کنند. باور این گروه این است که هر یک از نهادهای یادشده، بخشی از منابع موردنیاز برای ارتقای سیاست‌گذاری‌های شهری را فراهم می‌کند (طیبه، ۱۳۹۶: ۱۲۵). با ناتوانی دولت‌ها در پاسخگویی به نیازهای گوناگون شهری و ناهماهنگی نیازها و خواسته‌های شهروندان با طرح‌ها و برنامه‌های ارائه‌شده و ضرورت مسئولیت‌پذیری بیشتر در اداره امور شهری، امروزه الگویی از اداره شهرها بر پایه نگرش جدیدی از حکمروایی شهری مطرح شده است که همسو با

دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی به مشارکت جدی در اداره امور شهرها فراخوانده می‌شوند (Brunetta et al., 2019: 17-19).

روند شهرنشینی در ایران رو به افزایش است؛ به‌گونه‌ای که از سال ۱۳۹۵-۱۳۶۵، جمعیت شهرنشین از ۵۴,۳ درصد به ۷۴ درصد رسیده است. تعداد شهرهای کشور هم در همین بازه زمانی از ۴۹۶ شهر در سال ۱۳۶۵ به ۱۲۴۲ شهر در سال ۱۳۹۵^۲ رسیده بود (معاونت اقتصادی اتاق ایران، ۱۳۹۶: ۳۰). با توجه به این افزایش روند شهرنشینی در کشور، به نظر می‌رسد خواسته‌ها و انتظارات شهروندان هم دچار تغییراتی شود که نمی‌توان با نگرش‌های سنتی مدیریتی به آنها پاسخ مناسبی از جانب سیاست‌گذار ارائه کرد. سیاست‌گذار باید نوع نگاه خود به مسئله شهر و روند شهرنشینی را با توجه به فرایندهای جهانی‌شدن که در سراسر جهان و از جمله ایران در حال رخ‌دادن است، تغییر دهد و آن را وفق‌پذیر کند؛ بنابراین، همزمان با رشد جمعیت شهرنشینی در کشور، در پژوهش حاضر مضامین مختلف در اسناد شش‌گانه توسعه جمهوری اسلامی ایران بررسی شده است تا با تغییرات حاصل‌شده ناشی از این ذهنیت سیاست‌گذاران آشنایی بیشتری به دست آید.

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در نظام مدیریت شهری، بیان‌کننده وجه ارتباط بین نهاد تصمیم‌گیری و اجرایی در سازمان‌های محلی و سازمان‌دهی امور در این نهادهاست. هرچند شکل‌گیری شوراهای اسلامی شهر و روستا در سال ۱۳۷۸، نخستین گام جدی دولت برای تمرکززدایی و ایجاد نظام محلی اداره امور بود (آخوندی و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۳۶)، برای داشتن یک سیاست‌گذاری صحیح به فهم مرجعیت آن بخش نیز نیاز است؛ زیرا مرجعیت بخش به‌منزله محور توسعه و نظام تصمیم‌گیری و ایجاد اجماع بین نخبگان و برنامه‌ریزان است. فهم مرجعیت بخش حکمرانی شهری در برنامه‌های توسعه ایران، سبب شناخت محدودیت‌ها و موانع بخش

^۲. براساس آمار تفکیکی وزارت کشور در مهرماه ۱۴۰۰ تعداد شهرها ۱۴۲۴ است.

^۱. دسترسی در iran.un.org/fa/9820

برنامه‌ریزی شهری را برجسته کرده است. تکثر قدرت و اعمال سیستم فدرالی در سیاست‌گذاری شهری برای بهبود کارایی و اثربخشی اینگونه سیاست‌ها مطرح می‌شود. نویسنده الگوی پلورالیستی سیاست‌گذاری شهری جمهوری اسلامی در کلان‌شهرها را ارائه و الگوی کاربردی سیاست‌گذاری شهری در شهر کرمان را معرفی کرده است.

سالاری سردری و کیانی (۱۳۹۶) در مقاله «تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران؛ ساختار، عملکرد و راهبرد» به سیر تحول مدیریت شهری ایران در ادوار مختلف و بیان ضعف‌ها و قوت‌های آنها پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهند مدیریت شهری نظام برنامه‌ریزی و مدیریت متمرکز از یکدیگر تأثیر می‌گیرند و عوامل اثرگذار بر مدیریت شهری کشور بیان‌کننده موازی‌کاری در امر تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی است.

پژوهش‌های خارجی

هندریکس^۱ (2014) در مقاله «فهم حکمرانی خوب شهری: ضرورت‌ها، تغییرات و ارزش‌ها» به پنج ارزش مرکزی حکمرانی خوب اشاره می‌کند که عبارت‌اند از: مسئولیت‌پذیری، اثربخشی، عدالت رویه‌ای، انعطاف‌پذیری و تعادل. همچنین تغییرات رخ داده در حکمرانی شهری را شناسایی می‌کند که شامل تصمیم‌گیران واقعی یا شهروندان معمولی با توجه فزاینده به انتخاب‌گزینه‌ی یا مشورت یکپارچه است.

مینری^۲ (2011) در مقاله «مدل‌سازی عناصر حکمرانی شهری» نشان می‌دهد حکمرانی شهری عبارت از فرایندهای تنظیم هدایت و اجرای امور شهری است که ادغام‌کننده نقش‌ها و مسئولیت‌های حکومت (دولت)، بخش خصوصی (بازار) و جامعه مدنی (اجتماع) و همچنین شرکت‌ها و منازعات بین آنهاست. با اشاره به سه‌گانه دولت، بازار و اجتماع، عناصر دیگر چه نقش‌هایی ایفا می‌کنند؟ (حمایت؟ منازعه؟ همکاری؟ و ...).

ایرازابل^۳ (2002) در مقاله «مدل‌های حکمرانی و

حکمرانی شهری می‌شود. وجود مرجعیت حکمرانی شهری زمینه سیاست‌گذاری منسجم شهری و تعیین اهداف مشخص را فراهم و سازکارهای دستیابی به این اهداف تعیین‌شده را تعیین می‌کند. با توجه به اهمیت مرجعیت‌ها در سیاست‌گذاری، بررسی سایر مسائل و موانع موجود در سیاست‌گذاری نیز با مرجعیت سیاست‌ها در نظر گرفته می‌شود؛ از این رو، سؤال اصلی پژوهش عبارت است از اینکه مضامین حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه ایران چگونه است. برای پاسخ به این سؤال باید به سؤالات زیر نیز پاسخ داده شود: حکمرانی خوب شهری و شاخص‌های آن چیست؟ مرجعیت حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه کدام است؟ وجود شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های یکم تا ششم توسعه چگونه است؟ سازمان‌دهی پژوهش حاضر نیز بر همین اساس طراحی شده است.

پیشینه پژوهش

در چارچوب پرسش مطرح‌شده در این مقاله، می‌توان ادبیات پژوهش را به دو بخش پژوهش‌های داخلی و خارجی تقسیم کرد:

پژوهش‌های داخلی

وحدانی‌نیا و درودی (۱۳۹۸) در مقاله «سیاست‌گذاری عمومی متأخر، گذار از حکومت محوری به حکمرانی» نشان می‌دهند ویژگی سیاست عمومی سنتی، تدوین سیاست‌های اقتدارگرایانه و متمرکز به وسیله حکومت بوده است؛ اما گسترش مشکلات و ایجاد چالش‌های نوپدید، بر پیچیدگی اقدامات دولت اثرگذار بوده و سبب تغییر ماهیت سیاست‌گذاری عمومی شده است. این تغییر ماهیت بر رویکرد غیرمتمرکزگرایانه و شبکه‌ای و استفاده از ابزارهای سیاستی یا فناوری‌ها متمرکز است.

مسلمی‌مهنی (۱۳۹۷) در مقاله «سیاست‌گذاری شهری در ایران: ارائه یک مدل کاربردی» با محور قراردادن دولت، موضوع قدرت در شهر در شیوه در پیش گرفتن سیاست‌ها و

¹ Hendriks

² Minnery

³ Irazábal

به حکمرانی است. حکمرانی شهری واقعی، مهم و دائماً در حال توسعه است. در نمودار زیر تغییرات معاصر در حکمرانی شهری نشان داده و بین ۴ جهت اصلی تمایز قائل شده است. در توضیح این نمودار درباره جهت این حوزه‌ها می‌توان چنین گفت:

- ممکن است بر «تصمیم‌سازان واقعی» - نخبگان اجتماعی و اقتصادی - در قلمرو شهری توجه و تأکید فزاینده شود (A) یا برعکس، بر «شهروندان معمولی» در مناطق مختلف (B).
- ممکن است بر «مشورت یکپارچه» به‌منزله روش ارتباطی جامع‌تر برای نزدیکی جایگزین‌ها و تصمیم‌گیری‌های جمعی (C) توجه و تأکید فزاینده شود یا برعکس، بر «انتخاب گزینشی» به‌منزله سازکار رقابتی‌تر، انحصاری برای غریبال‌کردن انتخاب‌ها و دسترسی به انتخاب عمومی (D) تأکید شود (Hendriks, 2014: 558-559).

برنامه‌ریزی شهری در آمریکای لاتین و ایالات متحده آمریکا: همکاری‌گرایی، تئوری رژیم و کنش ارتباطی» نشان می‌دهد ائتلاف و شبکه سیاست‌ها در مرکز اصلاح برنامه‌ریزی و حکمرانی شهری قرار دارد. او پیشنهاد می‌کند که همکاری‌گرایی و نظریه رژیم می‌توانند به‌منزله ابزاری در تحلیل موقعیت‌های ظرفیت مدنی جوامع شهری قرار بگیرند. با بررسی مبانی نظری پژوهش، مقالات فارسی بیشتر به مبحث شاخص‌ها و عملی کردن آنها در شهرها پرداخته‌اند و هدف مقاله حاضر، بررسی تصویر و مضامین حکمرانی خوب شهری در اسناد توسعه جمهوری اسلامی ایران است که در این زمینه، پژوهش‌های منسجم و منظمی در زمینه مراجع تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری ارائه نشده است.

چارچوب نظری پژوهش

یکی از کلیشه‌های مدیریت عمومی معاصر، تغییر از حکومت

نمودار ۱- تغییرات حکمرانی شهری (Hendriks, 2014:558)

Fig 1- Shifts in urban governance

- ¹ Real Decision makers
- ² Urban Trust
- ³ Urban Regime
- ⁴ Integrative Deliberation
- ⁵ Selective Choice
- ⁶ Urban Market
- ⁷ Urban Plateform
- ⁸ Ordinary Citizens

تعامل، بین مقامات حکومت و منافع بخش خصوصی است. دوم منطق مدیریت و حکمرانی از طریق تصمیمات سیاسی گرفته می‌شود. سوم تصمیم‌سازان اصلی دربرگیرنده طیفی شامل سیاستمداران، بوروکرات‌ها، سازمان‌های مدنی و در نهایت، اهداف سیاسی است که شامل اهداف مادی، هدفمند یا نمادین است. سؤال مدنظر همه نظریه‌های حکمرانی شهری این است که چه کسی بر شهر حکومت می‌کند. بر مبنای این سؤال، هشت پاسخ زیر مطرح می‌شود:

۱. الگوی کثرت‌گرا: به‌وسیلهٔ رابرت دال صورت‌بندی

شده است. دیدگاه دال این بود که نهادهای یک جامعه یا یک مکان شهری، بر سیاست‌های یک جامعه اثر معنی‌داری دارند. درون هر یک از بخش‌های نهادی عمده اقتصادی، سیاسی، هنری و مذهبی، گروه‌ها و سازمان‌های خاصی برای تقاضای مردم محصولاتی را تولید و ارائه می‌کنند. دال مدعی است عملکرد هر حوزه به‌گونه‌ای است که تمایل به اشکال تخصصی‌شده منابع دارد. حوزه اقتصاد با انباشت و سرمایه‌گذاری در ثروت مادی، حوزه اشراف و نجبا با انباشت و سرمایه‌گذاری منزلت و حوزه سیاسی با انباشت و سرمایه‌گذاری در قدرت سیاسی سروکار دارند (Pierre, 2005: 447-450).

۲. الگوی نخبگان و ماشین رشد: مولوچ^۱ (1959)

معتقد است شهرها و دیگر اجتماعات بر رشد تأکید دارند (به نقل از اکبری، ۱۳۸۵: ۱۴۲). رشد نیروی محرک شهر است و همهٔ دیگر موضوعات و اصول نسبت به آن در مرتبهٔ دوم قرار دارند. شهر به نظر مولوچ به یک ماشین رشد شبیه است. دل‌الان املاک و کارآفرینان حامیان اصلی رشدند. از نظر مولوچ، مقامات سیاسی افزایش رشد شهر را می‌پذیرند؛ زیرا هرچه تعداد ساکنان شهری که آنها بر آن حکم می‌رانند بیشتر باشد، قدرت آنها زیاد می‌شود. اتحادی از کارآفرینان املاک و مستغلات، بانک‌داران، مقامات سیاسی و حتی کارگزاران و وسایل ارتباط جمعی وجود دارد و همهٔ آنها از رشد حمایت و پشتیبانی می‌کنند؛ زیرا همهٔ آنها از رشد بهره‌مند می‌شوند (اکبری، ۱۳۸۵: ۱۴۲).

با توجه به ۴ مسیر نمودار می‌توان ۴ نوع رژیم را متصور شد که در ادامه دربارهٔ هر یک توضیح داده می‌شود:

۱. رژیم شهری: این نوع رژیم آرمانی، ترکیبی از تمرکز

متمایز بر تصمیم‌گیران واقعی (A) و روش‌گزینشی رفتارها و معاملات تصمیم‌گیری در حوزه شهری (D) است. در نوع رژیم شهری استون، سازکار انتخاب بسیار ضمنی و نیمه‌تکاملی و فقط انتخاب کوچکی از نخبگان اجتماعی و سیاسی است. در فرایند شکل‌بندی، رژیم «باقی» می‌ماند. در حکمرانی شهری می‌توان بسیار پرثمر بود، اما مشروعیت اجتماعی و سیاسی به پروبلماتیک تمایل دارد.

۲. بازار شهری: ترکیبی از مسیر شهروندان فردی

متفاوت (B) با یک مشخصهٔ متکی به انتخاب‌گزینشی (C) است. انتخاب‌های فردی در این نوع از فشارهای اجتماعی-اقتصادی رها نیستند. بازار شهری تمایل به گزینشی بودن به جای رقابتی بودن دارد. بازار شهری براساس ورودی مستقیم مصرف‌کننده و بازخورد انتقادی مربوط به خروجی دریافت‌شده است.

۳. اعتماد شهری: ترکیبی از تمرکز قوی بر نخبهٔ

تصمیم‌گیر (A) با تأکید بر رهیافت یکپارچه و مشورتی (C) تولیدات ابتکاری نوع آرمانی اعتماد شهری است. اعتماد شهری سبب به وجود آمدن «معمندان» در طیف وسیعی از احزاب ذی‌نفع با همدیگر در ارتباط بیشتر و روش فراگیرتری از رژیم شهری می‌شود.

۴. بستر شهری: نوع ایده‌آل آن از تأکید بر یکپارچگی و

مشورت (C) با تمرکز قوی بر شهروندان معمولی در مناطق و شهر در سطح وسیع تشکیل شده است. بستر شهری پیرامون گفتگو و نه ستیز نهادهای جامع به‌جای رهیافت انحصاری برای تصمیمات جایگزین و جمعی دور می‌زند (Hendriks, 2014: 560-563).

براساس این تغییرات در حکمرانی شهری، می‌توان به نظریه‌های مختلفی پرداخت که به حکمرانی شهری اشاره می‌کنند. مقایسهٔ شکل‌های حکمرانی شهری به تمایز بین روابط سیاسی غیررسمی دربارهٔ چگونگی مدیریت شهرها نیازمند است. نخست روابط مدیریت و حکمرانی اشکال

¹ Molotch

توده‌ای و بخش خصوصی و بنگاه‌های خصوصی را عامل بدبختی شهرها می‌داند و معتقد است تنها راه برون‌رفت از رکود، اتکا به دولت است (Pierre, 1999: 382).

۸. پوپولیست: این الگو زمانی ظهور می‌یابد که سیاستمداران، به بسیج توده‌های مردم، به‌منزله روشی برای تنظیم و اجرای دستور کار سیاسی علاقه‌مند می‌شوند. منطق حاکم بر این الگو، دموکراسی فراگیر است که افراد و گروه‌ها برای گسترش مشارکتشان در فرایند مدیریت به تصمیم‌گیری تشویق می‌شوند و برای شهر مزیت فهم اجتماعی قائل‌اند. بازیگران اصلی این الگو سیاستمداران و فعالان اجتماع‌اند که سازکارهای نهادی برای گسترش حوزه کنترل مردم در حکمرانی شهری ایجاد می‌کنند (Digaetano & Strom, 2003: 367).

حکمرانی شهری درصدد جستجوی نقش نهادهای سیاسی محلی در تسهیل حکمرانی است و بر ویژگی‌های سه‌گانه حکمرانی متمرکز است: ۱. محدودیت‌های سیاسی و نهادی به شهرها تحمیل شده است و شهرها با استقلال محدود درباره سطوح بالاتر حکومت روبه‌رو هستند. این نشان می‌دهد حکمرانی شهری به گفتگو با سطوح نهادی بالاتر برای استخراج منابع مالی یا کسب استقلال کارآمد در بعضی موضوعات خاص تمایل دارد. ۲. تسلط سرمایه خصوصی و منابع اشتراکی برای رهبری سیاسی شهر، ائتلاف‌هایی با رهبری اشتراکی ایجاد می‌کنند. اینگونه اقدامات سبب تقویت ظرفیت مدیریت شهر می‌شود. ۳. رابطه بین شهر و جامعه مدنی: سطح محلی دربرگیرنده اجتماع تجاری محلی، سازمان‌های مردم‌نهاد و کثرت انجمن‌های اجتماع محلی است (Torfing et al., 2012: 37-39).

حکمرانی شهری شامل حکومت شهری و جامعه مدنی است. تحقق حکمرانی شهری مستلزم کنش متقابل بین نهادهای رسمی، دولتی و جامعه مدنی است و بر تقویت عرصه عمومی تأکید می‌کند و به دلیل شرکت نهادهای گوناگون جامعه مدنی در مدیریت و اداره شهر، می‌تواند سبب سازگاری منافع و رفع تعارض‌ها شود (برک‌پور، ۱۳۸۱: ۳۹).

۳. الگوی کثرت‌گرایی اضافی: این الگو به‌وسیله یاتس^۱

(1977) ارائه شده است. نه بازیگران خصوصی و نه رهبران سیاسی به اندازه کافی قدرتمند نیستند تا اقتصاد سیاسی شهری را رهبری کنند (Irazábal, 2002: 4).

۴. الگوی شراکتی: اشمیتتر^۲ (1977) آن را بیان کرده

است و هم نخبه تجاری و رهبران سیاسی قوی را - که بر تنظیم دستور کار خودشان تأکید دارند - هم بازیگران قدرتمند خصوصی و عمومی اقتصاد سیاسی شهر را به سمت اهداف خاص هدایت می‌کند (in: Irazábal, 2002: 5).

۵. حامی‌گرایی: منطق حاکم بر این شیوه، حکمرانی

مبتنی بر تغییر عمل‌گرایانه و هدف اولیه آن، مادی است؛ یعنی تأمین مزایای مادی برای سیاستمداران و سازمان‌های مرتبط. سیاستمداران شهری واسطه ائتلاف‌های سیاسی از طریق حفظ سیستم‌های حامی سیاسی می‌شوند و به جای حمایت سیاسی، مشورت‌های مطلوبی برای منافع خاص ارائه می‌دهند (Digaetano & Strom, 2003: 364).

۶. مدیریتی: تأکید این الگو بر مشارکت و مداخله

تخصصی نخبه سیاسی است. براساس این حکمرانی، حکومت محلی سازمانی عمومی است که نیازها و منافع عمومی را از طریق تولید و توزیع خدمات برآورده می‌کند. بازیگران اصلی در حکمرانی مدیریتی، مدیران سازمان‌های تولیدکننده و خدمات عمومی‌اند. حکمرانی مدیریتی دو هدف اصلی یعنی افزایش کارایی تولید و توزیع خدمات عمومی و فراهم کردن شرایطی که در آن مشتریان بتوانند تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان خدمات را انتخاب کنند، دنبال می‌کند (Pierre, 1999: 380).

۷. حکمرانی رفاهی: این الگو به آن دسته از شهرهایی

اختصاص دارد که روزگاری رونق اقتصادی ناشی از صنعتی شدن را داشتند؛ اما در حال حاضر، به دلیل برون‌رفت سرمایه‌ها، دچار رکود اقتصادی شده‌اند. این شهرها رشد بسیار محدودی در اقتصاد محلی دارند و بودجه آنها به حکومت مرکزی وابسته است. این الگو، مشارکت سیاسی

¹ Yates

² Schmitter

تحلیل مضامین

تحلیل مضمون یک راهبرد تقلیل و تحلیل داده‌هاست که به وسیله آن، داده‌های کیفی تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی، تلخیص و بازسازی می‌شوند. از تحلیل مضمون، طبقه‌بندی‌های متعددی از جانب متفکران گوناگون انجام شده است که مبنای این طبقه‌بندی‌ها شامل موارد زیر است: زمان شناخت که به دو گونه اولیه و نهایی، ماهیت مضمون که به سه قسم توصیفی، تفسیری و رابطه‌ای، سلسله‌مراتب که به دو شکل اصلی و فرعی، جایگاه مضمون که به سه نوع فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه، منشأ شناسایی که به دو گونه داده‌محور و نظریه‌محور، نقش مضمون که به سه نوع کلان، یکپارچه‌کننده و کلیدی و تثبیت موقعیت مضمون که به دو شکل تثبیت‌نشده و تثبیت‌شده تقسیم می‌شوند (عابدی‌جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۰). در پژوهش حاضر از الگوی جایگاه مضمون در شبکه مضامین استفاده می‌شود. این روش سه سطح مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی موجود در متن)، مضامین سازمان‌دهنده (مضامین به‌دست‌آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه) و مضامین فراگیر (مضامین عالی‌دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به‌منزله یک کل) را نظام‌مند می‌کند (Attride-Stirling, 2001: 388-389). به‌طور کلی، تحلیل محتوای مضمونی بیشتر تحلیل توصیفی است (عابدی‌جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۰).

برای انجام‌دادن تحلیل مضمون، از فرایند سه‌مرحله‌ای زیر استفاده شد:

(۱) کدگذاری توصیفی: در این مرحله پژوهشگر به مطالعه و استخراج بخش‌های مرتبط متن و تعریف کدهای توصیفی خود می‌پردازد.

(۲) کدگذاری تفسیری: در مرحله دوم پژوهشگر به دسته‌بندی کدهای توصیفی و تفسیر معانی دسته‌ها با توجه به سؤال پژوهش می‌پردازد.

(۳) یکپارچه‌سازی: هدف این مرحله استخراج مضامین کلیدی برای مجموعه داده‌ها به‌منزله یک کل، از طریق نگرستن به کدهای تفسیری از دیدگاه نظری و یا عملی پژوهش و ایجاد نموداری برای نشان‌دادن روابط بین سطوح مختلف است (King, 2010: 153-153؛ شریف‌زاده و همکاران،

هابیتات^۱ (2006) حکمرانی خوب شهری را چنین تعریف می‌کند: «حکمرانی شهری به‌طرز تفکیک‌ناپذیری با رفاه شهروندان در ارتباط است. حکمرانی خوب شهری می‌بایستی زنان و مردان را قادر سازد تا به مزایا و منافع حقوق شهروندی شهری دست یابند. از طریق حکمرانی خوب شهری، شهروندان برنامه‌ای آماده می‌کنند که به‌واسطه آن می‌توانند از استعداد و هوششان برای اصلاح و بهبود موقعیت‌ها و شرایط اقتصادی و اجتماعی نهایت بهره را ببرند».

اصول حکمرانی خوب شهری

اصول اصلی حکمرانی خوب شهری که به‌وسیله OECD (1999) ارائه شده است، عبارت‌اند از: کل‌نگری، انعطاف‌پذیری، وابستگی، خاص‌بودن، صداقت مالی، انسجام، مشارکت و رقابت‌پذیری. برنامه سکونتگاه بشری سازمان ملل متحد از ۵ شاخص اصلی اثربخشی، انصاف، مشارکت، پاسخگویی و امنیت برای سنجش حکمرانی خوب شهری بهره می‌گیرد که هر یک از آنها سنجه‌های متعددی دارند (UN-HABITAT, 2004). لانگ و ویژگی‌های حکمرانی خوب شهری را موارد زیر می‌داند: پایداری یا تداوم‌پذیری، حق و اختیار تصمیم‌گیری، برابری، کارآمدی و اثربخشی، شفافیت و پاسخگویی، شهروندی و التزام مدنی، امنیت و برنامه‌ریزی راهبردی؛ این هنجارها و اصول دارای وابستگی متقابل‌اند و همدیگر را تقویت می‌کنند (Lange, 2010: 45). کارآمدی شامل اصول اثربخشی و حق تصمیم‌گیری است. عدالت شامل تداوم‌پذیری و تساوی جنسیت و برابری بین‌نسلی است. پاسخگویی شامل اصول شفافیت، حاکمیت قانون و مسئولیت‌پذیری شهرها به نیازهای شهروندان خواهد بود. مشارکت شامل اصول شهروندی، اجماع‌محوری و مشارکت مدنی است. امنیت نیز شامل اصول حل‌منازعه، امنیت انسانی و سلامت محیطی است (UN-HABITAT, 2004: 16).

روش پژوهش

¹ HABITAT

۱۳۹۲: ۴۲).

استخراج شده‌اند و قابلیت انتقال به جامعه دیگر را ندارند؛ در نهایت، درباره تأییدپذیری باید گفت یافته‌ها نتیجه داده‌های موجود در اسنادند.

یافته‌های پژوهش

الف) برنامه‌های توسعه

قانون برنامه اول توسعه (۱۳۶۹-۱۳۷۳) در زمان دولت پنجم (هاشمی رفسنجانی) مشتمل بر ماده واحده و پنجاه و دو تبصره در بهمن ۱۳۶۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. قانون دوم توسعه (۱۳۷۴-۱۳۷۸) در زمان دولت ششم (هاشمی رفسنجانی) مشتمل بر ماده واحده و یکصد و یک تبصره و اهداف کیفی، خط‌مشی‌های اساسی و سیاست‌های کلی در آذرماه ۱۳۷۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. قانون برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹-۱۳۸۳) در زمان دولت هفتم (خاتمی) مشتمل بر یکصد و نود و نه ماده و پنجاه و هفت تبصره در فروردین ۱۳۷۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید که شامل سه بخش و بیست‌وشش فصل است. قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴-۱۳۸۸) در زمان دولت هشتم (خاتمی) مشتمل بر یکصد و شصت و یک ماده و چهار تبصره در شهریور ۱۳۸۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این برنامه دارای شش بخش و پانزده فصل است. قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۰-۱۳۹۴) در زمان دولت دهم (احمدی‌نژاد) مشتمل بر ۲۳۵ ماده و ۱۹۲ تبصره در ۹ فصل در دی‌ماه ۱۳۸۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. قانون ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) در زمان دولت یازدهم (روحانی) مشتمل بر ۱۲۴ ماده و ۱۲۸ تبصره در ۲۰ بخش در اسفند ۱۳۹۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

ب) تحلیل مضامین برنامه‌های توسعه

همان گونه که در بخش قبلی توضیح داده شد، تحلیل مضامین به‌منزله راهبرد کاهش و تحلیل داده‌هایی است که به‌وسیله آن داده‌های کیفی تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی، تلخیص و بازسازی می‌شوند. این روش سه سطح مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر را منظم می‌کند. با بررسی

براساس این فرایند، در مرحله اول تحلیل، متن برنامه‌های توسعه به‌صورت توصیفی کدگذاری شد؛ این کدگذاری توصیفی با مطالعه سطر به‌سطر اسناد برنامه یکم تا ششم توسعه به‌صورت دستی انجام شده است و مضامین توصیفی به بخش‌های مختلف متن اسناد نسبت داده شد. در مرحله دوم، با مقایسه مکرر کدهای توصیفی و جمع‌بندی آنها، کدهای تفسیری شکل گرفت که بیان‌کننده تفسیر چندین مضمون توصیفی در قالب مضمونی تفسیری است. این کدهای تفسیری، گاه یکی از کدهای توصیفی بود که تعدادی کد توصیفی دیگر در زیر آن قرار می‌گرفت و یا اینکه کد تفسیری جدیدی بود که پژوهشگر برای جمع‌بندی معنای چندین کد توصیفی تولید می‌کرد. با ادامه مقایسه و تحلیل مضامین تفسیری، در نهایت، مضامین فراگیر و مرجعیت‌های سیاست‌گذاری شهری در برنامه‌های یکم تا ششم توسعه شکل گرفت.

برای بررسی اعتبار و روایی مضامین استخراج‌شده از اسناد توسعه جمهوری اسلامی ایران، به پیروی از لینکلن و گوبا، از معیارهای ۵گانه ارزیابی پژوهش کیفی استفاده شد که شامل اعتمادپذیری، باورپذیری، اطمینان‌پذیری، انتقال‌پذیری و تصدیق‌پذیری (به نقل از فلیک، ۱۳۹۹: ۴۲۰) بود. درباره باورپذیری و اطمینان‌پذیری، نویسندگان وقت کافی برای خواندن سطر به‌سطر برنامه‌های توسعه صرف کردند تا بتوانند مضمون‌های ابتدایی را استخراج کنند. درباره اعتبارپذیری بودن مضمون‌ها، برای تحلیل اسناد توسعه، بررسی ادبیات پژوهش و پژوهش‌های متناسب داخلی و همچنین مشورت با گروه نخبگان آشنا در حوزه تحلیل کیفی و اسناد توسعه برای بیان کردن نقاط مبهم و همچنین دسته‌بندی مقولات انجام شد تا از شفافیت کافی برخوردار شوند. برای اطمینان‌پذیری به داده‌ها، نخست اسناد ۶گانه تهیه و سطر به‌سطر مطالعه و سپس از طریق خلاصه‌نویسی و یادداشت نظری توصیف شدند. تلاش شد به جای توصیف صرف به تحلیل محتوای متن هم پرداخته شود. در زمینه انتقال‌پذیری باید گفت این داده‌ها صرفاً از اسناد توسعه‌ای خاص جمهوری اسلامی ایران

مضمون فراگیر زیر استخراج شد: کارآمدی، تمرکززدایی، برابری، حفظ و تقویت میراث معنوی، شفافیت، مشارکت، امنیت و سلامت است. مفهوم اصلی پژوهش تصویر کلان حکمرانی خوب شهری است.

مضامین حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه

الف) تحلیل متن: در گام اول از تحلیل مضمونی لازم است مضمون‌های پایه از متن اصلی استخراج شوند. در اینجا متن اصلی، ماده تبصره اسناد برنامه یکم تا ششم توسعه است که قبلاً انتخاب و در قالب کدهایی سازمان‌دهی شده‌اند. هر کدام از این ماده و تبصره‌ها حاوی مضمونی است که با خواندن آن متن مستقیماً به ذهن متبادر می‌شود. این مضمون‌ها که از متن اصلی استخراج شده‌اند، مضمون‌ها پایه‌ای نامیده می‌شوند.

شش برنامه توسعه ۲۴ مضمون پایه استخراج شد که شامل موارد زیر است: استفاده از فناوری‌های جدید، درآمد محلی، فرهنگ بهره‌وری، تفویض اختیارات، توجه به هر منطقه، کوچک‌سازی دولت، تقویت جامعه مدنی، تعامل با بخش خصوصی، کاهش فقر شهری، میراث تاریخی، حفظ هویت پیشینی، دسترسی به منابع، نظارت و ارزیابی، توجه به اقشار خاص، توجه به زنان، حقوق شهروندی، آموزش شهروندی، مشارکت مؤثر جامعه مدنی، سیاست‌های جلوگیری از جرم، معضلات اجتماعی، سیاست‌های بهداشتی، سیاست‌های غذایی، حفظ محیط زیست، جلوگیری از آلاینده‌ها. از ۲۴ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده زیر استخراج شد: ارتقای عملکردی، استقلال مالی، حق تصمیم‌گیری، تداوم‌پذیری، توجه به اقلیت‌ها، دسترسی عادلانه، حفظ میراث ملی-مذهبی، شفافیت، شهروندمحوری، مشارکت مدنی، امنیت انسانی و سلامت محیطی. از ۱۲ مضمون سازمان‌دهنده ۷

جدول ۱- مضامین پایه حکمرانی خوب شهری

Table 1- Basic themes of good urban governance

مضمون پایه	عبارات برگرفته از متن قانون	متن قانون برنامه
اول	۳-۲۲-۳- استفاده از فناوری پیشرفته اداری	
	تبصره ۳۹- ایجاد پایگاه مکانیزه اطلاعات جمعیتی کشور	
	۳۳-۴- گسترش پژوهش‌ها و افزایش توان فناورانه	
	۶-۱-۶- کاربرد و بهره‌گیری از شیوه‌های متناسب فناوری	
دوم	۱-۳-۶- استفاده متناسب از فناوری‌ها و کارافزارها	
	ماده ۸- آشناکردن جوانان با علوم و فنون جدید	
	ماده ۴- توجه لازم به علوم و فنون و فناوری	
	۶-۱۴- بهبود روش‌های فنی مقابله با مجرمان و کشف جرائم	
سوم	ماده ۸- توسعه نرم‌افزاری انتقال فناوری با خرید خدمات و تجهیزات از خارج از کشور	
	۹-۱۴- همراه کردن انتقال فناوری با خرید خدمات و تجهیزات از خارج از کشور	
چهارم	ماده ۱۰۶-۱- توسعه و تجهیز شبکه‌های آماربرداری از منابع آب کشور از نظر کمی و کیفی	
	ماده ۱۱۲- صنایع الکترونیک (الکترونیکی، مخابراتی، اتوماسیون و اپتیک)	
پنجم	ماده ۳۳-۳- ایجاد بازارهای مجازی	
	ماده ۴- تجارت الکترونیکی	
بند ۱	ماده ۳۳- به‌روز کردن پایگاه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی محیط	
	ماده ۴۶- بسط خدمات دولت الکترونیک	
	بند (ج) شماره ۳ ماده ۴۶- تدوین نقشه دولت الکترونیک	
	ماده ۴۸- تجارت الکترونیک	
بند (الف) ماده ۱۹۳ و بند ۴ ماده ۲۱۱- قوه قضاییه مکلف است آرای صادره از سوی محاکم را به‌صورت آنلاین در معرض		

استفاده از فناوری‌های جدید

مضمون پایه	عبارات برگرفته از متن قانون	متن قانون برنامه
فرهنگ بهره‌وری	تحلیل و نقد قرار دهد.	
	بند (ث) ماده ۶۷- تبادل الکترونیکی اطلاعات و پاسخگویی الکترونیکی	
	بند (الف) ماده ۱۰۸- نصب، نگهداری و به‌روزرسانی سامانه‌های کنترلی و مراقبتی هوشمند ۱۲۰- سامانه الکترونیک	ششم
	۵-۱-۶- تأمین نیروی انسانی متخصص	اول
	۵-۳-۶- سیاست‌های تشویقی و انگیزشی برای جذب متخصصان	
	۷-۳-۶- آموزش مدیران	
	۴-۱- تقویت وجدان کاری	
	ماده ۷- تأکید بر تربیت و انتخاب مدیران شایسته و کارآمد	
	۸-۶- به‌کارگیری نیروهای لایق، امین و متعهد	دوم
	۷-۴- اعمال سیستم تشویق و تنبیه	
۷-۱۰- اتخاذ روش‌های مناسب ارتقای کیفی نیروی کار متناسب با نیازهای جامعه		
۷-۱۱- افزایش سطح آگاهی‌های کارکنان و مدیران		
ماده ۹- به‌منظور ارتقای کارایی و افزایش بهره‌وری منابع مادی و انسانی کشور، سهام شرکت‌های قابل واگذاری بخش دولتی به بخش‌های تعاونی و خصوصی فروخته خواهد شد.	سوم	
بند (الف) ماده ۱۲۱- تهیه و تدوین معیارها و مشخصات فنی مرتبط با مصرف انرژی		
بند (د) ماده ۵- تدوین شاخص‌های مؤثر در سنجش بهره‌وری	چهارم	
ماده ۵۴- انجام دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای کارکنان خود		
بند (د) ماده ۵۵- طرح جامع توسعه منابع انسانی		
بند ۷ ماده ۱۹- استقرار نظام تضمین کیفیت		
ماده (الف) ماده ۲۰- تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد	پنجم	
ماده ۲۴- سند راهبردی ارتقای سطح شاخص توسعه انسانی		
ماده ۲۵- سند ملی کار شایسته		
ماده ۷۹- تأسیس سازمان ملی بهره‌وری		
بند (ب) ماده ۲۰۸- تقویت حرفه‌ای‌گرایی با توسعه آموزش‌های تخصصی		
بند (ت) ماده ۴- افزایش مهارت و تخصص نیروی کار	ششم	
بند (ز) ماده ۴- سند ملی کار شایسته		
درآمد محلی		اول
	ماده ۳- اصلاح سیستم مالیاتی به‌نحوی که از صاحبان درآمدهای بالا مالیات متناسب و تصاعدی اخذ شود.	دوم
	بند (ب) ماده ۵۹- طراحی و راه‌اندازی نظام جامع اطلاعات مالیاتی کشور	سوم
		چهارم
	ماده ۱۷۴- تدوین نظام درآمدهای پایدار شهرداری‌ها توسط شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها	پنجم
ماده ۱۷۵- ایجاد درآمد پایدار برای شهرداری‌ها		
بند (۳) ماده ۵- عوارض آلاینده‌گی واحدهای تولیدی هر شهرستان بین شهرداری، دهیاری و فرمانداری توزیع می‌گردد.	ششم	
بند (ب) ماده ۳۶- عوارض حاصل از چشمه‌های آب معدنی و درمانی در اختیار شهرداری‌ها یا دهیاری‌های همان منطقه قرار می‌گیرد.		
روجه به هر منطقه	تبصره ۶- توجه به شرایط و استعدادهای خاص هر منطقه	اول
		دوم
	ماده ۱۴۸- تنظیم تقویم آموزشی مدارس، متناسب با شرایط اقلیمی و جغرافیایی هر منطقه	سوم

جز ۱۱ بند (الف) ماده ۱۵۵- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان تربیت بدنی خدمات و تولیدات فرهنگی، هنری و ورزشی را متناسب با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و جغرافیایی هر یک از مناطق ارائه کنند.	
بند (ی) ماده ۵۲- تدوین و اجرای طرح راهبردی سوادآموزی کشور، با در نظر گرفتن شرایط جغرافیایی، زیستی، اجتماعی و فرهنگی مناطق مختلف کشور	چهارم
بند (الف) ماده ۸۱- سند ملی توسعه استان	
بند (ح) ماده ۹۵- اتخاذ رویکرد توانمندسازی و مشارکت محلی	
بند (الف) ماده ۱۵۵- سند ملی توسعه‌بخش	
-	پنجم
۲۶- سند آمایش سرزمین ملی و استانی	ششم
جز ۱ بند (پ) ماده ۸۰- شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی در بافت شهری و حاشیه شهرها	
-	اول
ماده ۵- واگذاری کارهای مربوط به بخش‌های خصوصی و تعاونی و تقویت مراکز استانی	
ماده ۱۰- برنامه‌ریزی غیرمتمرکز در امور سیاست‌گذاری	دوم
ماده ۴- ایجاد شوراهای اسلامی استان و شهر و دهستان و روستاها	
۴-۷- واگذاری بعضی از خدمات عمومی قابل واگذاری به شهرداری‌ها	
ماده ۱- اصلاح ساختار تشکیلات دستگاه‌های اجرایی	
ماده ۷۰- شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	سوم
بند ۲ ماده ۱۳۷- واگذاری بخشی از فعالیت‌های اجرایی دستگاه‌های دولتی به شوراهای اسلامی و دستگاه‌های محلی و مؤسسات و شرکت‌های غیردولتی	
ماده ۱۵۶- استفاده از توانمندی‌های شوراهای اسلامی شهر و روستا	
ماده ۷۳- طرح جامع تقسیمات کشوری	چهارم
بند (الف) ماده ۴۱- ساماندهی امور جوانان از طریق ستادهای ملی و استانی	
بند (ه) ماده ۱۴۳- برون‌سپاری فعالیت‌های غیرحاکمیتی	
ماده ۱۷۳- تهیه برنامه جامع مدیریت شهری	
ماده ۱۷۸- تشکیل شورای برنامه‌ریزی و توسعه هر استان	پنجم
بند (ب) ماده ۱۷۸- تشکیل کمیته برنامه‌ریزی در هر شهرستان	
ماده ۱۷۹- تشکیل نظام درآمد هزینه استانی به منظور تمرکززدایی و افزایش اختیارات	
ماده ۱۸۲- تشکیل شورای آمایش سرزمین	
ماده ۱۸۶- تدوین برنامه جامع تقسیمات کشوری با جهت‌گیری عدم تمرکز و تفویض اختیار به مدیران محلی	
بند (الف) ماده ۴۳- تشکیل شورای معادن در هر استان	
بند (ث) ماده ۱۰۰- سازمان میراث فرهنگی بخشی از امور تصدی‌گری و اجرایی خود را به تشکل‌های حرفه‌ای و تخصصی گردشگری واگذار کند.	ششم
۲-۸- تدوین حدود وظایف دولت در اعمال حاکمیت و تصدی	
۳-۸- انتقال بخشی از وظایف غیرضروری دولتی به بخش غیردولتی	
۴-۸- بازنگری در سازمان دولت با انتقال اختیارات لازم و مکفی به مسئولان محلی	
۱-۲۲- انتقال واحدهای سازمانی دولتی از تهران به دیگر نقاط کشور	اول
۲-۱۰-۳- تجهیز گزیده‌ای از شهرهای بزرگ در کشور به عنوان مراکز منطقه‌ای جهت تمرکززدایی	
۳-۱۰-۳- تقویت شهرهای متوسط جهت پذیرش سهم غالب سرریز جمعیت شهرهای بزرگ در آنها	
۴-۱۰-۳- تجهیز و تقویت شهرهای کوچک	
۷-۱- ایجاد نظم و انضباط اداری و حذف دستگاه‌های موازی	
۷-۲- تمرکززدایی و حذف بوروکراسی اداری	دوم
ماده ۵- کاهش تصدی و انحصارات دولتی	
۷-۷- تدوین حدود وظایف دولت در اعمال حاکمیت و تصدی	

تولیدات فرهنگی، هنری و ورزشی را متناسب با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و جغرافیایی هر یک از مناطق ارائه کنند.

کوچک‌سازی دولت

متن قانون برنامه	عبارات برگرفته از متن قانون	مضمون پایه
سوم	بند (د) ماده ۲- رعایت اصل عدم تمرکز در توزیع وظایف ملی و استانی بند (ه) ماده ۲- عدم گسترش تشکیلات دولت با تأکید بر کوچک‌سازی دولت ماده ۱۸۹- کاهش مراجعات مردم به محاکم قضایی و در راستای توسعه مشارکت‌های مردمی، رفع اختلافات محلی به شوراها حل اختلاف واگذار می‌شود.	
چهارم	ماده ۷- واگذاری، انحلال، ادغام و تجدید سازمان شرکت‌های دولتی ماده ۱۴۵- کاهش حجم تصدی‌ها و افزایش مشارکت مردم در اداره امور کشور	
پنجم	ماده ۵۳- ادغام یک یا چند وزارتخانه در یکدیگر	
ششم	بند (ح) ماده ۷- تمرکززدایی و اثربخشی مدیریت اجرایی بند (الف) ماده ۲۸- کاهش حجم، اندازه و ساختار مجموع دستگاه‌های اجرایی	
متن قانون برنامه	عبارات برگرفته از متن قانون	مضمون پایه
اول	۳-۸- اولویت‌دادن به ریشه‌کنی بی‌سوادی در اقشار مولد ۳-۶- ایجاد امکانات آموزشی لازم برای تمامی کودکان لازم‌التعلیم ۵-۶- تعمیم بیمه‌های اجتماعی	دسترسی به منابع
دوم	۲-۱- تقسیم بهینه منابع و امکانات عمومی ۵-۱- تعمیم، گسترش و بهبود نظام تأمین اجتماعی ۸-۱- تحت پوشش قرار دادن کلیه کودکان و نوجوانان لازم‌التعلیم ۶-۱- عنایت به مناطق محروم تبصره ۶۵- ایجاد و اختصاص امکانات ورزشی برای دانش‌آموزان دختر و بانوان ۱۲-۱-۵- اتخاذ تصمیمات سازگار جهت محرومیت‌زدایی و رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای ۱۷-۷- ایجاد فرصت‌های اشتغال بیشتر در مناطق محروم	دسترسی به منابع
سوم	ماده ۴۶- سیاست پرداخت یارانه کالاهای اساسی بند (الف) ماده ۱۵۵- گسترش عدالت اجتماعی و فراهم کردن امکان استفاده عادلانه اقشار مختلف جامعه	
چهارم	ماده ۵۲- تضمین دسترسی به فرصت‌های برابر آموزشی به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته	
پنجم	بند (د) ماده ۱۹- تضمین دسترسی به فرصت‌های عادلانه آموزشی بند (ج) تبصره ۵ ماده ۳۸- تعریف یکسان خدمات بیمه پایه سلامت برای عموم افراد کشور	
ششم	بند (ب) ماده ۶۲- سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیرمجاز تبصره ۶- الف- ایجاد تسهیلات لازم برای تقلیل کارمزد وام‌های پرداختی در امور کشاورزی، صنعتی و مسکن در بخش‌های محروم ب- اعطای تخفیف مالیاتی برای مشاغل تولیدی در بخش‌های محروم	
دوم	ماده ۱- تقسیم بهینه منابع و امکانات عمومی با تبیین ضرایب وضع موجود استان‌ها و مناطق ماده ۵- تعمیم، گسترش و بهبود نظام تأمین اجتماعی ماده ۱۲- محرومیت‌زدایی و رفع عدم تعادل‌های منطقه‌ای در برنامه‌های آمایش سرزمین	دسترسی به منابع
سوم	ماده ۳۶- نظام تأمین اجتماعی با هدف حمایت از اقشار مختلف جامعه ماده ۳۸- کلیه نیازمندی‌ها که برای تأمین معاش خود توان کار و فعالیت ندارند، از طریق کمیته امداد امام خمینی (ره) مشمول تمام خدمات حمایتی می‌گردند. ماده ۴۳- کلیه خدمات حمایتی به محرومان و اقشار آسیب‌پذیر توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) و کلیه خدمات توانبخشی به معلولان توسط سازمان بهزیستی انجام می‌شود.	
چهارم	ماده ۹۵- برنامه‌های جامع فقرزدایی و عدالت اجتماعی بند (ل) ماده ۹۷- افزایش مستمری ماهیانه خانواده‌های نیازمند و بی‌سرپرست	
پنجم	ماده ۲۷- نظام جامع تأمین اجتماعی چندلایه	

	بند (الف) ماده ۳۸- بیمه همگانی و اجباری پایه سلامت ماده ۴۲- تحت پوشش تأمین اجتماعی قرارداد سرپرست خانواده‌های فاقد هیچ‌گونه بیمه بند (د) ماده ۵۰- برنامه جامع بیمه بیکاری	
ششم	ماده ۳۰- عدالت در نظام پرداخت، رفع تبعیض و متناسب‌سازی دریافت‌ها بند (ب) ماده ۵۹- تأمین مسکن برای اقشار کم‌درآمد بند (الف) ماده ۷۰- پوشش بیمه سلامت اجباری ماده ۷۸- حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و بسط پوشش‌های امدادی جز ۱ بند (چ) ماده ۸۰- تأمین مسکن اجتماعی و حمایتی ماده ۸۱- نظام جامع رفاه تأمین اجتماعی چندلایه	
اول	۵-۱- تأمین نیازمندی‌ها و گسترش حمایت‌های اقتصادی، اجتماعی از خانواده‌های شهدا، مفقودان، اسرا و جانبازان و آزادگان ۵-۲- توجه خاص به تحصیل جانبازان، رزمندگان و فرزندان آنها ۵-۳- توجه خاص به آموزش کودکان استثنایی	
دوم	۱-۶- اولویت‌دادن به ایثارگران و خانواده شهدا، آزادگان، بسیجیان ۶-۶- تأمین نیازهای خانواده‌های شهدا و ایثارگران ۷-۱۶- ایجاد زمینه‌های آموزش و اشتغال معلولان و جانبازان با توجه به قابلیت‌ها و توانایی‌های آنان ۱-۷-۷- حمایت از ایثارگران و بسیجیان و رزمندگان	
سوم	ماده ۴۳- طرح جامع خدمات به ایثارگران بند ۵ ماده ۱۹۲- تدوین و اجرای طرح ساماندهی بیماران	
چهارم	جز ۲ بند (الف) ماده ۳۰- مناسب‌سازی فضاهای شهری و روستایی برای جانبازان و معلولان جسمی-حرکتی ماده ۹۹- سند راهبردی خدمات‌رسانی به ایثارگران	
پنجم	بند (ن) ماده ۱۰۶- تهیه طرح جامع مطالعه و اجرای همگرایی مذاهب ماده ۳۹- توانمندسازی افراد و گروه‌های نیازمند به‌ویژه زنان سرپرست خانوار و معلولان نیازمند جز ۴ بند (ه) ماده ۱۹- توسعه مدارس استثنایی و کودکان با نیازهای خاص بند (ی) ماده ۴۴- سند راهبردی خدمات‌رسانی به رزمندگان	
ششم	بند (ث) ماده ۸۰- نگهداری، درمان و کاهش آسیب معنادار متجاهر و بی‌خانمان؛ بند (ج)- حمایت از بیماران روانی مزمن و سالمندان؛ بند بند (چ)- تأمین مسکن نیازمندان ماده ۸۷- اجرای صحیح قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران بند (ر) ماده ۱۰۷- حمایت از جریان‌های تقریبی و وحدت‌آفرین	
اول	۳-۱۸- مشارکت بیشتر زنان در امور اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی، بالابردن سطح سواد و دانش عمومی افراد جامعه و به‌خصوص دختران لازم‌التعلیم، اعتلای موقعیت زنان از طریق تعمیم آموزش و افزایش زمینه‌های مشارکت زنان در امور اقتصادی-اجتماعی جامعه و خانواده	
دوم	۱۲-۱- برنامه‌ریزی‌ها و اختصاص امکانات به مسائل تربیت بدنی و پرکردن اوقات فراغت بانوان ۱۳-۱- مشارکت بیشتر زنان و بانوان در امور اجتماعی ۱-۵- تأکید بر آموزش و افزایش آگاهی بانوان	
سوم	ماده ۱۵۸- شناسایی نیازهای آموزشی و فرهنگی و ورزشی خاص زنان ماده ۱۵۸- نقش مناسب زنان در توسعه کشور و تقویت نهاد خانواده	
چهارم	بند (ی) ماده ۹۷- تهیه و تدوین طرح جامع توانمندسازی زنان بند (الف) ماده ۱۱۱- تدوین، تصویب و اجرای برنامه جامع توسعه مشارکت زنان؛ بند (ب)- تنظیم و ارائه لوایح مربوط به تحکیم نهاد خانواده؛ بند (ج)- انجام اقدام‌های لازم به‌منظور رفع خشونت علیه زنان؛ بند (د)- لایحه حمایت از ایجاد و گسترش سازمان‌های غیردولتی، نهادهای مدنی و تشکل‌های زنان	
پنجم	ماده ۲۲۷- تدوین سند ملی امنیت بانوان و کودکان در روابط اجتماعی	

مضمون	عبارات برگرفته از متن قانون	متن قانون
پایه		برنامه
		اول -
		دوم -
سوم	بند (الف) ماده ۱۱۴ - حفظ اشیای عتیقه و میراث فرهنگی	
	بند (ج) ماده ۱۵۶ - همکاری در حفاظت از ابنیه و آثار تاریخی و فرهنگی	
	ماده ۱۶۵ - حفظ و حراست از میراث فرهنگی کشور	
		چهارم -
	جز ۱ بند (ه) ماده ۱۰۴ - صدور کلیه اشیا و خدمات عتیقه ممنوع است.	پنجم
		ششم ماده ۹۸ - صیانت از میراث فرهنگی
	۱۵-۳ - تبادل تجربه و دانش و شناساندن میراث تمدن و فرهنگ اسلامی و ایران و کمک به ارتقای سطح تفاهم و وحدت ملی و اسلامی	اول
	۱۶-۳ - بهبود و گسترش پژوهش، حفاظت، احیا و استفاده مجدد و معرفی میراث فرهنگی کشور و آثار و ارزش‌های فرهنگی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس	
	۱۷-۳ - ترویج و نشر آثار و یاد رهبر کبیر انقلاب اسلامی	
دوم	۲-۱ - معرفی و ترویج شخصیت، اخلاق، افکار و آثار حضرت امام خمینی (ره)	
	۱-۱۰ - پرورش روحیه همبستگی ملی و احترام به قانون و ارزش‌های انقلاب اسلامی	
	۳-۳ - معرفی ابعاد گوناگون سیره اهل بیت (علیهم‌السلام)	
	۷-۱ - آگاه‌کردن جوانان نسبت به موارث غنی فرهنگی، اسلامی و ملی	
	ماده ۱۵۹ - اعتلای معرفت دینی و قرآنی و بهره‌گیری از اندیشه‌های والای حضرت امام خمینی (ره) و رهنمودهای مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای	
سوم	بند (د) ماده ۱۵۹ - ترویج فرهنگ ایثار و شهادت و بزرگداشت یاد شهیدان و تجلیل از ایثارگران و حماسه دفاع مقدس	
	بند (ه) ماده ۱۵۹ - ترویج فرهنگ و ارزش‌های والای اسلام و ایران اسلامی و استفاده از اندیشه‌های دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره)	
	ماده ۶ - تعمیق ارزش‌ها، باورها، فرهنگ معنویت	
چهارم	۳-۶ - ایجاد امکانات آموزشی لازم برای تمامی کودکان لازم‌التعلیم، زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره)	
	بند (ب) ماده ۱۰۹ - بررسی و گردآوری نظام‌یافته تاریخ شفاهی، گویش‌ها و لهجه‌ها، آداب و رسوم و عناصر فرهنگ ملی و بومی؛ بند (ه) تقویت تعامل فرهنگ‌ها و زبان‌های بومی با فرهنگ و میراث معنوی ملی؛ بند (و) شناسایی، تکریم و معرفی مفاخر و آفرینش‌های دینی، فرهنگی، ورزشی، هنری، ادبی و علمی کشور	
	بند (الف) ماده ۱۱۳ - طرح «کاربرد نمادها و نشانه‌ها و آثار هنری ایرانی و اسلامی»	
	بند (ی) ماده ۱۱۴ - حفظ آثار و فرهنگ سنتی، قومی، ایلی و ملی	
	ماده ۳ - حمایت دولت از ارزش‌های اسلامی و انقلاب اسلامی، گسترش خط و زبان فارسی	
	تبصره ۱ ماده ۳ - استانداردهای لازم برای خط و زبان فارسی و تاریخ هجری شمسی	
	ماده ۵ - معرفی فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی	پنجم
	ماده ۷ - زنده و نمایان نگه‌داشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری	
	بند (ب) ماده ۱۱ - راه‌اندازی موزه‌های تخصصی به‌ویژه موزه‌های دفاع مقدس و شهدا	
	بند (ث) ماده ۶۴ - شناساندن و تکریم مفاخر و مشاهیر ایران	ششم

متن قانون	عبارات برگرفته از متن قانون	مضمون
اول	-	پایه
دوم	۱-۳- نظارت به موقع و مستمر بر اجرای قوانین ۱۴-۲-۴- فراهم آوردن امکانات اجرایی جهت انجام وظایف بازرسی کل کشور و دیوان عدالت اداری ۴-۵- برقراری نظام ارزشیابی، رتبه‌بندی و تشخیص صلاحیت مدیران شرکت‌های دولتی ۴-۳- ایجاد زمینه‌های لازم جهت انجام حسابرسی سالانه شرکت‌های دولتی و تدوین گزارشات ۴-۹- تدوین و اجرای نظام انتخاب و ارزشیابی مدیران ۴-۳- ایجاد زمینه‌های لازم جهت انجام حسابرسی سالانه شرکت‌های دولتی و تدوین گزارشات	نظارت و ارزیابی
سوم	بند (ج) ماده ۱۶۲- ستاد نظارت و ارزیابی	
چهارم	بند (و) ماده ۹۸- تدوین طرح جامع مشارکت و نظارت مردم، سازمان‌ها، نهادهای غیردولتی و شوراهای اسلامی جز ۶ بند (ز) ماده ۱۳۰- فراهم نمودن زمینه تشکیل نهادهای داوری غیردولتی	
پنجم	بند (و) ماده ۱۵- نظام جامع نظارت و ارزیابی ماده ۱۸۴- نظام ارزیابی راهبردی محیطی	
ششم	ماده ۱۸- سامانه‌های نظارتی برخط ماده ۲۹- سامانه ثبت حقوق و مزایا بند (الف) ماده ۳۸- نظارت بر ارزیابی راهبردی محیط زیست بند (ث) ماده ۳۸- نظارت بر اجرای طرح‌های جامع مدیریت پسماند بند (ب) ماده ۱۱- سامانه بازرسی کارآمد بند (ب) ماده ۱۲۱- نظام جامع نظارت عملیاتی	
اول	۱۲-۶- حمایت جدی از فعالیت‌های بخش خصوصی ۱۲-۱۱- حمایت جدی از فعالیت‌های اقتصادی، فنی و خدماتی بخش دولتی و خصوصی ۱۵-۲- تلاش برای ایجاد ثبات در قوانین مربوط به فعالیت‌های بخش خصوصی و تعاونی ۱۵-۳- واگذاری بخش‌هایی از فعالیت‌های دولت که با حاکمیت دولت منافاتی ندارد به بخش‌های خصوصی و تعاونی تبصره ۴۱- جلب مشارکت بیشتر بخش‌های خصوصی و تعاونی در امور عمومی	تعمیر و توسعه بخش خصوصی
دوم	ماده ۹- سهام شرکت‌های قابل واگذاری بخش دولتی به بخش‌های تعاونی و خصوصی فروخته خواهد شد بند (الف) ماده ۳۸- لایحه تسهیل شرایط رقابتی و ضد انحصار ماده ۱۳۷-۶- حمایت از سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و مردمی	
سوم	ماده ۶- تداوم برنامه خصوصی‌سازی و توانمندسازی بخش غیردولتی در توسعه کشور ماده ۸-۴- کمک به توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی در فعالیت‌های اقتصادی بند (الف) ماده ۳۷- نظام‌های قانونی، حقوقی، اقتصادی، بازرگانی و فنی مناسب در جهت تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد	
چهارم	بند (الف) ماده ۳۴- حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی برای ایجاد شهرک‌های دانش سلامت ماده ۷۵- تشکیل شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی بند (ج) ماده ۱۴۳- حمایت دولت از تولید برق توسط بخش خصوصی و تعاونی	
پنجم	بند (ب) ماده ۴- محترم شمردن و حمایت از حقوق مالکیت و تولید ثروت بند (پ) ماده ۶۷- استفاده از مشارکت بخش خصوصی به منظور الکترونیکی نمودن فرایندها و خدمات بند (پ) ماده ۷۴- حمایت دولت از بخش‌های خصوصی و تعاونی برای ایجاد شهرک‌های دانش سلامت	
ششم	۱۲-۶- حمایت جدی از فعالیت‌های بخش خصوصی ۱۲-۱۱- حمایت جدی از فعالیت‌های اقتصادی، فنی و خدماتی بخش دولتی و خصوصی ۱۵-۲- تلاش برای ایجاد ثبات در قوانین مربوط به فعالیت‌های بخش خصوصی و تعاونی ۱۵-۳- واگذاری بخش‌هایی از فعالیت‌های دولت که با حاکمیت دولت منافاتی ندارد به بخش‌های خصوصی و تعاونی تبصره ۴۱- جلب مشارکت بیشتر بخش‌های خصوصی و تعاونی در امور عمومی	

آموزش شهروندی	اول	۳-۴- پرورش روحیه احترام به قانون، نظم‌پذیری، مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی	
	دوم	ماده ۶- پرورش روحیه مسئولیت‌پذیری، نظم و انضباط و تعاون عمومی و همبستگی اجتماعی ۹-۱۳- گسترش و تقویت قانون‌گرایی ۱۰-۱۳- گسترش قداست قانون و قانون‌گرایی ۱۱-۱۳- احترام از جدی از بی‌نظمی و قانون‌شکنی	
	سوم	-	
	چهارم	بند (الف) ماده ۶۴- ارتقای آگاهی‌های عمومی و دستیابی به توسعه پایدار بند (ب) ماده ۸۴- تهیه برنامه‌های آموزشی لازم به منظور ارتقای فرهنگ و سواد تغذیه‌ای جامعه بند (الف) ماده ۱۰۰- پرورش عمومی قانون‌مداری و آیین شهروندی بند (الف) ماده ۱۱۹- آموزش عمومی و ترویج فرهنگ قانون‌مداری، نظم، مدارا و زیست سالم	
	پنجم	بند (ب) ماده ۱۰- ارتقای آگاهی، دانش و مهارت همگانی بند (ب) ماده ۴۰- گسترش آموزش‌های همگانی بند (ه) ماده ۷۳- تقویت تشکلهای کارگری و کارفرمایی بند (الف) ماده ۱۸۹- آگاهی‌های عمومی و دستیابی به توسعه پایدار جز ۱ بند (د) ماده ۲۱۱- نهادینه‌سازی فرهنگ قانون‌مداری	
	ششم	بند (پ) ماده ۷۷- افزایش آگاهی‌های عمومی به‌ویژه آموزش‌های همگانی	
	اول	ماده ۹- تلاش در جهت ایجاد امنیت قضایی و ... حمایت از آزادی‌های مشروع فردی و اجتماعی ۴-۴۱- تأمین کالاهای مصرفی حساس و ضروری	
	دوم	ماده ۱۵- مشارکت فعال جوانان در امور سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و تقویت روحیه تعاون و مسئولیت‌پذیری	
	سوم	بند (ن) ماده ۷۱- برنامه‌های توسعه و مشارکت زنان و جوانان در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان	
	چهارم	ماده ۱۰۰- منشور حقوق شهروندی ماده ۱۲۰- سیاست‌گذاری در مسائل مربوط به اقلیت‌های دینی شناخته‌شده و تقویت مشارکت آنان در اداره امور کشور و تحکیم همبستگی ملی؛ بند (ز) ماده ۱۳۰-۲- پایه‌گذاری و تضمین بنیادهای حقوق مالکیت خصوصی و معنوی در قلمرو قضایی	
پنجم	ماده ۱۳۰-۳- رفع هرگونه تبعیض قومی-گروهی در قلمرو حقوقی و قضایی		
ششم	بند (ج) ماده ۱۹- تقویت گویش‌های محلی و ادبیات بومی در مدارس توسط آموزش و پرورش		
حقوق شهروندی	اول	۵-۸- ایجاد زمینه‌های مناسب برای مشارکت مؤثر و همه‌جانبه مردم در امور کشور	
	دوم	ماده ۹- واگذاری فعالیت‌های اجرایی، فرهنگی، هنری و ورزشی به مردم و تقویت مشارکت عمومی؛ ۱- تشویق و حمایت از ایجاد تشکلهای تخصصی در زمینه‌های مختلف؛ ۲- توسعه نقش مردم در امور فرهنگی	
	سوم	بند (ل) ماده ۷۱- ساماندهی کمک‌ها و توسعه مشارکت‌های مردمی در اقدامات عمرانی و امور عام‌المنفعه ماده ۱۸۲- تهیه طرح‌های مربوط به ایجاد و تقویت تشکلهای مردمی (صنفي-تخصصی)، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های محلی	
	چهارم	جز ۶ بند (ز) ماده ۹۷- تقویت نقش مردم و سازمان‌های غیردولتی در امر پیشگیری و مبارزه با اعتیاد بند (ط) ماده ۶۹- گسترش مشارکت شوراهای روستایی و بسیج محلی در حفاظت از جنگل‌ها بند (ه) ماده ۹۵- ارتقای مشارکت نهادهای غیردولتی و مؤسسات خیریه بند (و) ماده ۹۸- طرح جامع مشارکت و نظارت مردم، سازمان‌ها، نهادهای غیردولتی و شوراهای اسلامی جز (الف) بند ۱ ماده ۱۰۴- اصلاح قوانین و مقررات برای رفع موانع انحصاری، تقویت رقابت‌پذیری و فراهم‌سازی زمینه‌های بسط مشارکت مردم	
	پنجم	بند (ج) ماده ۲۰۵- ایجاد و گسترش زیرساخت‌ها و سازوکارهای لازم برای مشارکت هرچه بیشتر مردم در راستای تقویت و تحکیم امنیت پایدار	
	ششم	بند (الف) ماده ۷۷- کمک به حفظ و ارتقای سرمایه اجتماعی با استفاده از توان و ظرفیت‌های مردمی و افزایش مشارکت‌های	
	مشارکت جامعه مدنی	اول	۵-۸- ایجاد زمینه‌های مناسب برای مشارکت مؤثر و همه‌جانبه مردم در امور کشور
		دوم	ماده ۹- واگذاری فعالیت‌های اجرایی، فرهنگی، هنری و ورزشی به مردم و تقویت مشارکت عمومی؛ ۱- تشویق و حمایت از ایجاد تشکلهای تخصصی در زمینه‌های مختلف؛ ۲- توسعه نقش مردم در امور فرهنگی
		سوم	بند (ل) ماده ۷۱- ساماندهی کمک‌ها و توسعه مشارکت‌های مردمی در اقدامات عمرانی و امور عام‌المنفعه ماده ۱۸۲- تهیه طرح‌های مربوط به ایجاد و تقویت تشکلهای مردمی (صنفي-تخصصی)، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های محلی
		چهارم	جز ۶ بند (ز) ماده ۹۷- تقویت نقش مردم و سازمان‌های غیردولتی در امر پیشگیری و مبارزه با اعتیاد بند (ط) ماده ۶۹- گسترش مشارکت شوراهای روستایی و بسیج محلی در حفاظت از جنگل‌ها بند (ه) ماده ۹۵- ارتقای مشارکت نهادهای غیردولتی و مؤسسات خیریه بند (و) ماده ۹۸- طرح جامع مشارکت و نظارت مردم، سازمان‌ها، نهادهای غیردولتی و شوراهای اسلامی جز (الف) بند ۱ ماده ۱۰۴- اصلاح قوانین و مقررات برای رفع موانع انحصاری، تقویت رقابت‌پذیری و فراهم‌سازی زمینه‌های بسط مشارکت مردم
پنجم		بند (ج) ماده ۲۰۵- ایجاد و گسترش زیرساخت‌ها و سازوکارهای لازم برای مشارکت هرچه بیشتر مردم در راستای تقویت و تحکیم امنیت پایدار	
ششم		بند (الف) ماده ۷۷- کمک به حفظ و ارتقای سرمایه اجتماعی با استفاده از توان و ظرفیت‌های مردمی و افزایش مشارکت‌های	

ردیف	موضوع	ماده	شرح
	اجتماعی مردم		
	جز ۴ بند (ب) ماده ۸۰- بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی		
اول	تبصره ۲- تسهیلات اعتباری لازم جهت سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی	۳۷-۴- تشویق و حمایت از ایجاد تشکل‌های صنعتی و معدنی و تخصصی	ماده ۳- کاهش هزینه‌های دولت از طریق جلب مشارکت مردم
دوم	۴-۱- کاستن از حجم بخش دولتی و واگذاری برخی از فعالیت‌ها به بخش‌های خصوصی و تعاونی	ماده ۵- تأکید بر مشارکت و همکاری هرچه بیشتر مردم در امور آموزشی فنی	ماده ۷- واگذاری بخشی از فعالیت‌های اقتصادی و اجرایی و عمرانی دولت به مردم
	۱۵-۱- افزایش حمایت‌های قانونی و ایجاد تسهیلات جهت مشارکت هرچه بیشتر مردم	۳-۳-۱- ط- واگذاری امور به مردم و کاهش تشکیلات دولت	
سوم	ماده ۲- کاهش تصدی‌ها و فراهم‌نمودن زمینه توسعه مشارکت مؤثر مردم، بخش خصوصی و بخش تعاونی در اداره امور	ماده ۱۸۲- ایجاد و تقویت تشکل‌های مردمی، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های محلی	
	بند (ح) ماده ۹۵- اتخاذ رویکرد توانمندسازی و مشارکت محلی		
	بند (ک) ماده ۹۷- ساماندهی و توسعه مشارکت‌های مردمی و خدمات داوطلبانه در عرصه بهزیستی		
چهارم	بند (س) ماده ۱۰۶- توسعه مشارکت‌های مردمی در عرصه فرهنگ دینی، برنامه‌ریزی و اقدام‌های لازم برای حمایت از هیئت‌های مذهبی و تشکل‌های دینی		
	بند (ز) ماده ۱۱۷- تشکل‌ها و بخش‌های خصوصی و تعاونی و باشگاه‌های حرفه‌ای در توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای تقویت می‌شود.		
	بند (الف) ماده ۱۴۰- کمک به ایجاد و توسعه و قانونمندی نهادهای غیردولتی		
پنجم	ماده ۱۰۲- واگذاری امور اجرایی تنظیم بازار به تشکل‌های صنفی، اتحادیه‌ها و تشکل‌های مردم‌نهاد حمایت از مصرف‌کننده		
ششم	جز (ز) ماده ۱۰۵- حمایت از احزاب و تشکل‌های سیاسی		

تجدید و توسعه

مضمون	عبارات برگرفته از متن قانون	متن قانون
پایه		برنامه
		اول
	بند ۳ تبصره ۱۹- ریشه‌کنی اعتیاد و مبارزه با مفسدات اجتماعی	
	بند ۹ ماده ۱۲- پیشگیری از وقوع جرایم	
	بند ۴ تبصره ۷- مبارزه با فساد اداری و اجرای صحیح نظام تشویق و تنبیه	دوم
	ماده ۱۲- ریشه‌کنی اعتیاد و مبارزه با مفسدات اجتماعی	
	ماده ۶- بهبود روش‌های فنی مقابله با مجرمان و کشف جرائم	
	-	سوم
	بند (ز) ماده ۱۱۹- مبارزه با زمینه‌های بروز بی‌هنجاری، ناسازگاری اجتماعی، خشونت سیاسی و خشونت شهری	چهارم
	بند (ب) ماده ۲۰۵- پیشگیری و مقابله با فساد و اختلال در امنیت اقتصادی	
	بند (ب) ماده ۲۰۶- تهیه طرح نظام ملی تعیین صلاحیت امنیتی مشاغل و طرح نظام ساماندهی از اسناد	
	بند (ب) ماده ۲۰۸- لایحه جامع مبارزه با قاچاق کالا و ارز	پنجم
	جز ۳ بند (الف) ماده ۲۰۹- اقدامات فرهنگی، آموزشی، تربیتی، تبلیغی و رسانه‌ای برای مقابله با ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی	
	ماده ۱۱۳- برنامه جامع پیشگیری از وقوع جرم و ارتقای سلامت اجتماعی	ششم
	بند ۳ ماده ۱۹- بسیج کلیه امکانات دستگاه‌های اجرایی ذیربط در جهت ریشه‌کنی اعتیاد و مبارزه با مفسدات اجتماعی	اول
	بند ۱۴ ماده ۲- بسیج کلیه امکانات و دستگاه‌های ذیربط در جهت ریشه‌کنی اعتیاد	دوم

سیاست‌های جلوگیری از جرم

تجدید و توسعه

	سوم	-
	چهارم	ماده ۹۷- طرح جامع کنترل کاهش آسیب‌های اجتماعی
	پنجم	بند (الف) ماده ۲۰۷- لایحه جامع مبارزه همه‌جانبه با موادمخدر و روانگردان‌ها
	ششم	ماده ۸۰- طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی جز ۴ بند (الف) ماده ۸۰- تدوین نظام جامع رصد آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها جز ۲ بند (ث) ماده ۸۰- اجرایی کردن سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر بند (ث) ماده ۱۰۶- مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر
	اول	ماده ۲ بند ۶- تأمین آموزش‌های عمومی بهداشتی-درمانی و مراقبت‌های بهداشتی اولیه
	دوم	ماده ۹- تأمین بهداشت عمومی و گسترش بیمه همگانی
	سوم	جز ۱ بند (الف) ماده ۱۹۲- کلیه خدمات بهداشتی اعم از شهری و روستایی به‌صورت رایگان توسط دولت ارائه می‌شود.
سیاست‌های بهداشتی	چهارم	ماده ۸۵- لایحه حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه و کاهش مخاطرات تهدیدکننده سلامتی بند (ه) ماده ۸۸- طراحی و استقرار نظام جامع اطلاعات سلامت شهروندان ایرانی ماده ۹۰- ارتقای عدالت توزیعی در دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی و درمانی
	پنجم	بند (ج) ماده ۳۲- سامانه «خدمات جامع و همگانی سلامت» بند (الف) ماده ۳۵- سامانه پرونده الکترونیکی سلامت ایرانیان بند (الف) ماده ۳۷- فهرست اقدامات و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت
	ششم	بند (الف) ماده ۷۴- سامانه پرونده الکترونیکی سلامت ایرانیان بند (ث) ماده ۷۳- نظام خدمات جامع و همگانی سلامت
	اول	۶-۱- تأمین تغذیه در حد نیازهای زیستی
	دوم	۹-۱۰- استفاده بهینه از سموم و کود در بخش کشاورزی تبصره ۷۵ - ب - خودکفایی در تأمین مواد غذایی و فرآورده‌های دامی
	سوم	ماده ۴۷- یارانه نهادهای کشاورزی مانند کود، سم و بذر ماده ۱۱۴- ممنوعیت صدور کلیه کالاها و خدمات اقلام دامی یا نباتی که جنبه حفظ ذخایر ژنتیک را دارند. ماده ۱۹۷- تعیین سبد غذایی مطلوب
	چهارم	بند (الف) ماده ۸۴- تشکیل شورای عالی سلامت و امنیت غذایی بند (ب) ماده ۶۱- جلوگیری از افزایش بی‌رویه مصرف سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی ماده ۸۴- گسترش سلامت همگانی در کشور
	پنجم	بند (الف) ماده ۳۲- فعالیت شورای عالی سلامت و امنیت غذایی ماده ۱۴۹- تأمین امنیت غذایی
	ششم	ماده ۳۱- تأمین امنیت غذایی بند (ج) ماده ۳۱- ممنوعیت محصولات تراریخته
	حفظ محیط زیست	اول
دوم		ماده ۱۳- حفاظت، احیا و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع و منابع دریایی آبریزان ماده ۱۴- تلاش در جهت حفظ، احیای توسعه و بهره‌برداری صحیح از منابع تجدیدشونده و آبریزان ۱-۱۰- تأکید بر حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از منابع طبیعی

	۱۰-۸- حفظ واحیای منابع طبیعی تجدیدشونده	
	تبصره ۸۱- حفظ، احیا، توسعه و بهره‌برداری اصولی از منابع طبیعی	
سوم	بند (الف) ماده ۱۰۴- بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور باید براساس توان بالقوه منابع باشد. ماده ۱۰۵- کلیه طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی و خدماتی باید براساس ضوابط پیشنهادی شورای عالی حفاظت محیط زیست انجام گیرد.	
چهارم	ماده ۶۳- طرح جامع ساماندهی سواحل ماده ۶۵- تدوین اصول توسعه پایدار بوم‌شناختی بند (ب) ماده ۶۷- محدودکردن پروانه حمل اسلحه شکاری و بازرنگری در ضوابط صدور پروانه‌های مذکور ماده ۶۹- حفظ، احیا، اصلاح، توسعه و بهره‌برداری از منابع طبیعی تجدیدشونده	
پنجم	ماده ۱۴۸- اصلاح الگوی بهره‌برداری از جنگل‌ها، مراتع و آب و خاک ماده ۱۸۴- نظام ارزیابی راهبردی محیطی در سطوح ملی، منطقه‌ای و موضوعی بند (ب) ماده ۱۸۹- نظام اطلاعات زیست‌محیطی کشور در سطوح منطقه‌ای، ملی و استانی بند (ب) ماده ۱۹۱- محدودکردن پروانه حمل اسلحه شکاری بند (ج) ماده ۱۸۳- هرگونه بهره‌برداری صنعتی و معدنی جدید از تالاب‌های داخلی مطلقاً ممنوع	
ششم	بند (ج) ماده ۳۸- تهیه طرح جامع پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع بند (خ) ماده ۳۸- احیا و توسعه جنگل‌ها بند (د) ماده ۳۸- بیابان‌زدایی بند (ز) ماده ۳۸- مدیریت سبز بند (ط) ماده ۳۸- برنامه عملی حفاظت و مدیریت از مناطق چهارگانه محیط زیست و گونه‌های در معرض تهدید بند (ف) ماده ۳۸- ممنوعیت بهره‌برداری چوبی از درختان جنگلی	
اول	تبصره ۱۳- کارخانه‌ها و کارگاه‌ها موظف‌اند یک در هزار از فروش تولیدات خود را با تشخیص و تحت نظر سازمان حفاظت محیط زیست صرف کنترل آلودگی‌ها و جبران زیان ناشی از آلودگی‌ها و ایجاد فضای سبز نمایند.	
دوم	تبصره ۸۳- ایجاد و بهره‌برداری شبکه‌های جمع‌آوری و انتقال تأسیسات تصفیه فاضلاب صنعتی براساس استانداردهای سازمان محیط زیست	
سوم	بند (د) ماده ۱۰۴- کاهش میزان آلودگی هوای شهرهای تهران، مشهد، تبریز، اهواز، اراک، شیراز و اصفهان در حد استانداردهای سازمان بهداشت جهانی بند (ز) ماده ۱۰۴- کاهش آلودگی هوا در تهران بزرگ بند (ه) ماده ۱۰۴- آزادسازی حریم دریا	
چهارم	بند (الف) ماده ۶۱- طرح خوداظهاری برای پایش منابع آلوده‌کننده بند (الف) ماده ۶۲- دولت موظف است میزان آلودگی هوای شهرهای تهران، اهواز، اراک، تبریز، مشهد، شیراز، کرج و اصفهان را در حد استاندارد کاهش دهد. بند (ب) ماده ۶۲- خودروها و موتورسیکلت‌های فرسوده کشور از رده خارج شوند.	
پنجم	بند (الف) ماده ۱۹۲- ارزیابی اثرات زیست‌محیطی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی، خدماتی و عمرانی بند (ب) ماده ۱۹۳- تمهیدات لازم برای کاهش آلودگی هوا	
ششم	بند (س) ماده ۸- برنامه جامع مقابله با ریزگردها	

(ب) **تبدیل مضامین:** در این مرحله، مضمون‌های پایه‌ای استخراج‌شده از متون برنامه‌های توسعه، به مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر تبدیل می‌شوند تا از این طریق، کشف مفاهیم و مضامین کلیدی تر فراهم شود.

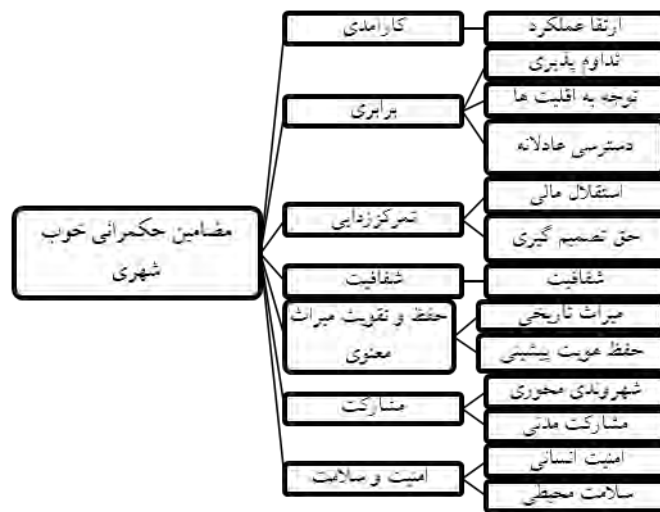
جدول ۲- تبدیل مضامین پایه‌ای مرجعیت حکمرانی خوب شهری به مضامین فراگیر

Table 2- Transformation of the basic themes of good urban governance referential into global themes

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
استفاده از فناوری‌های جدید	ارتقای عملکرد	کارآمدی
فرهنگ بهره‌وری	استقلال مالی	تمرکززدایی
درآمد محلی	حق تصمیم‌گیری	تمرکززدایی
توجه به هر منطقه	تداوم‌پذیری	برابری
تفویض اختیارات	توجه به اقلیت‌ها	برابری
کوچک‌سازی دولت	دسترسی عادلانه	برابری
کاهش فقر شهری	دسترسی عادلانه	برابری
توجه به اقشار خاص	دسترسی عادلانه	برابری
توجه به زنان	دسترسی عادلانه	برابری
دسترسی به منابع	دسترسی عادلانه	برابری
میراث تاریخی	حفظ میراث ملی-مذهبی	حفظ و تقویت میراث معنوی
حفظ هویت پیشینی	حفظ میراث ملی-مذهبی	حفظ و تقویت میراث معنوی
نظارت و ارزیابی	شفافیت	شفافیت
حقوق شهروندی	شهروندمحوری	مشارکت
آموزش شهروندی	شهروندمحوری	مشارکت
مشارکت جامعه مدنی	مشارکت مدنی	مشارکت
تقویت جامعه مدنی	مشارکت مدنی	مشارکت
تعامل با بخش خصوصی	مشارکت مدنی	مشارکت
سیاست‌های جلوگیری از جرم	مشارکت مدنی	مشارکت
معضلات اجتماعی	امنیت انسانی	امنیت و سلامت
سیاست‌های بهداشتی	امنیت انسانی	امنیت و سلامت
سیاست‌های غذایی	امنیت انسانی	امنیت و سلامت
حفظ محیط زیست	سلامت محیطی	امنیت و سلامت
جلوگیری از آلاینده‌ها	سلامت محیطی	امنیت و سلامت

تقویت میراث معنوی، مشارکت، امنیت و سلامت. در نمودار زیر این ۷ مضمون فراگیر مرجعیت حکمرانی خوب شهری ترسیم شده است.

(ج) **کشف و توصیف شبکه مضامین:** با بررسی مضامین پایه‌ای و تبدیل آنها به مضامین فراگیر، هفت مضمون فراگیر درباره مرجعیت حکمرانی خوب شهری به دست آمد که عبارت‌اند از: کارآمدی، تمرکززدایی، برابری، شفافیت، حفظ و

نمودار ۲- هفت مضمون فراگیر حکمرانی خوب شهری در برنامه‌های توسعه

Fig 2- Seven Global Themes of Good Urban Governance in Development Programs

ارزیابی برنامه‌های توسعه

عبارت‌اند از: ۱- مضمون فراگیر کارآمدی که باید به مضمون پایه بهره‌وری توجه کرد که دارای مختصات جذب نیروی انسانی متخصص، آموزش مدیران و وجدان کاری است. ۲- مضمون فراگیر تمرکززدایی که مضمون پایه توجه به هر منطقه است که در آن به آموزش و پرورش، خدمات فرهنگی، هنری و ورزشی هر منطقه توجه شده است. ۳- در مضمون فراگیر برابری باید به مضامین توجه خاص به اقشار مثل جانبازان، خانواده شهدا، آموزش کودکان استثنائی، توجه به زنان، تقویت نهاد خانواده توجه کرد. ۴- در مضمون فراگیر حفظ و تقویت میراث معنوی باید به مختصاتی از قبیل توجه به مفاخر و مشاهیر، سیره ائمه، حفظ خط و زبان فارسی، تمدن اسلامی - ایرانی اشاره کرد. ۵- در نهایت، باید مضمون فراگیر همراه بودن امنیت و سلامت اشاره کرد که در آن به معضلات اجتماعی از قبیل ریشه‌کنی و مبارزه با اعتیاد و روان‌گردان و بسیج تمام دستگاه‌های دولتی توجه می‌شود.

نتیجه

سیاست‌گذاری، حوزه‌های متعدد و گسترده‌ای را فرامی‌گیرد و کار سیاست‌گذار به سامان کردن همه امور از سوی نهادهای عمومی است. یکی از این حوزه‌های بااهمیت و دارای جایگاه

در جمع‌بندی درباره برنامه‌های توسعه موجود در جمهوری اسلامی ایران، می‌توان صبغه‌هایی از کارآمدی، تمرکززدایی، برابری، شفافیت، پاسخگویی، میراث معنوی، سلامت و امنیت را مشاهده کرد. در مقایسه شاخص‌های برنامه‌های توسعه و شاخص‌های جهانی حکمرانی خوب شهری لازم است به شرایط خاص بودگی و بومی هر کشور از منظر سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اداری توجه شود؛ زیرا لازم نیست تمام شاخص‌ها به صورت تک‌خطی و در قالب دستورالعمل جهانی کاربرد یابد. بر این اساس، باید به شرایط خاص هر کشور توجه کافی شود و هر کشوری بتواند این شاخص‌ها را برای خود طراحی کند. در اسناد جهانی به‌ویژه تجربه‌های هایتات، ۵ مضمون فراگیر برای حکمرانی خوب شهری شناسایی شده است که شامل کارآمدی، برابری، مشارکت، پاسخگویی و امنیت است؛ اما در مقایسه با اسناد توسعه جمهوری اسلامی ایران می‌توان به مضامین فراگیر ۷گانه کارآمدی، تمرکززدایی، حفظ و تقویت میراث معنوی، برابری، شفافیت، مشارکت، امنیت و سلامت پی برد که متناسب با فرهنگ و شرایط خاص کشور ایران است. موارد خاص و قابل‌اتکای بومی در اسناد توسعه اسلامی ایران،

به هر منطقه، توجه به اقشار خاص و زنان، حفظ هویت‌های پیشینی و معضلات اجتماعی است.

منابع

آخوندی، ع؛ برک‌پور، ن. اسدی، الف. بصیرت، م. و طاهرخوانی، ح. (۱۳۸۷). «آسیب‌شناسی مدل اداره امور شهر در ایران»، پژوهش‌های جغرافیایی، د ۴۰، ش ۶۳، ص ۱۵۶-۱۳۵.

اکبری، غ. (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی و حکمرانی شهری»، تحقیقات جغرافیایی، د ۲۱، ش ۴، ص ۱۵۳-۱۳۵. برک‌پور، ن. (۱۳۸۱). گذار از حکومت شهری به حاکمیت شهری. پایان‌نامه دکتری شهرسازی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران.

دفتر سازمان ملل در جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۹). «شهرنشینی ۶۸ درصد از مردم جهان تا ۲۰۵۰». دسترسی در:

<https://iran.un.org/fa/98201-shhr-nshyny-68-drsd-az-mrdm-jhan-ta-2050>
سالاری سردری، ف. و کیانی، الف. (۱۳۹۶). «تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران (ساختار، عملکرد و راهبرد)»، مطالعات مدیریت شهری، س ۹، ش ۳۲، ص ۵۲-۳۵. شریف‌زاده، ف؛ الوانی، م. رضایی‌منش، ب. و مختاریان‌پور، م. (۱۳۹۲). «موانع اجرای سیاست‌های فرهنگی کشور طی برنامه‌های اول تا چهارم توسعه: بررسی تجربیات مدیران فرهنگی»، اندیشه مدیریت راهبردی، س ۷، ش ۱، ص ۷۷-۳۳.

طیبه، ز. (۱۳۹۶). «بررسی مقایسه‌ای شیوه‌های اثربخش تحقق مشارکت مدنی در سیاست‌گذاری شهری ایران و فرانسه»، سیاست‌گذاری عمومی، د ۳، ش ۳، ص ۱۳۵-۱۲۳.

عابدی‌جعفری، ح؛ تسلیمی، م. فقیهی، الف. و شیخ‌زاده، م. (۱۳۹۰). «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی»،

خاص، سیاست‌گذاری شهری است. سیاست‌گذاری شهری، شاخه‌ای از دانش سیاست‌گذاری عمومی است و این امکان را در اختیار سیاست‌گذاران شهری قرار می‌دهد تا از سیاست‌گذاری و شبکه سیاست‌گذاری در شهر آگاهی یابند. برای این منظور، فهم مرجعیت و تصویر کلان آن باید مشخص باشد تا بتوان از طریق آن به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای شهرها مبادرت ورزید. تعیین‌کردن این تصویر کلان در جمهوری اسلامی ایران سبب برنامه منسجم در شهرها و شکل‌گیری شهرهای رقابت‌پذیر، منسجم و مدیریت پاسخگو می‌شود و سیاست‌گذاران را از تصمیمات روزمره و سیاست‌زدگی دور می‌کند. تحلیل این پژوهش نشان می‌دهد برخی از مضامین سنجه‌های کشف‌شده در برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران، بر شرایط خاص بومی کشور مبتنی و خاص جمهوری اسلامی ایران است و ۲۴ مضمون پایه زیر را دارد: استفاده از فناوری‌های جدید، فرهنگ بهره‌وری، درآمد محلی، توجه به هر منطقه، کوچک‌سازی دولت، تقویض اختیارات، تقویت جامعه مدنی، ارتباط مناسب با بخش خصوصی، کاهش فقر، توجه به اقشار خاص، توجه به زنان، میراث تاریخی، حفظ هویت پیشینی، دسترسی به منابع، نظارت و ارزیابی، حقوق شهروندی، آموزش شهروندی، مشارکت مؤثر جامعه مدنی، سیاست‌های جلوگیری از جرم، معضلات اجتماعی، سیاست‌های بهداشتی، سیاست‌های غذایی، حفظ محیط زیست و جلوگیری از آلاینده‌ها. مضامین سازمان‌دهنده ۱۲ مؤلفه زیرند: ارتقای عملکرد، استقلال مالی، حق تصمیم‌گیری، تداوم‌پذیری، توجه به اقلیت‌ها، دسترسی عادلانه، حفظ میراث ملی - مذهبی، شفافیت، شهروندمحوری، مشارکت مدنی، امنیت انسانی و سلامت محیطی؛ در نهایت، مضامین فراگیر هفت‌گانه کارآمدی، تمرکززدایی، حفظ و تقویت میراث معنوی، برابری، شفافیت، مشارکت، امنیت و سلامت ایجاد شد. در مقایسه با اسناد بین‌المللی و شاخص‌های آن می‌توان گفت نقاط خاص و برجسته اسناد توسعه ایران شامل فرهنگ بهره‌وری، توجه

- Pierre, J. (1999). Models of urban governance the institutional dimension of urban politics. *Urban Affairs Review*, 34 (3), 372-373.
- Pierre, J. (2005). Comparative urban governance: uncovering complex causalities. *Urban Affairs Review*, 40 (4), 446-462.
- Rehman, R., Abdul, W., & Malik Asghar, N. (2017). Assessment of urban governance using pakistan. *Urban and Regional Planning*, 2 (4), 17-24.
- Torfing, J., Peters, G., Pierre, J., & Sorensen, E. (2012). *Interactive governance: advancing the paradigm*. Oxford: Oxford University Press.
- UN-HABITAT. (2004). Global campaign on urban governance global urban observatory.
- UN-HABITAT. (2006). The urban governance index: a tool of the quality of urban governance, Beirut.
- اندیشه مدیریت راهبردی، س ۵، ش ۲، ص ۱۹۸-۱۵۱.
- فلیک، الف. (۱۳۹۹). درآمدی بر تحقیق کیفی. ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- مسلمی مهنی، ی. (۱۳۹۷). «سیاست گذاری شهری در ایران: ارائه یک مدل کاربردی؛ مطالعه موردی: کلان شهر کرمان»، فصلنامه سیاست، د ۴۸، ش ۱، ص ۱۶۳-۱۷۳.
- معاونت اقتصادی اتاق ایران. (۱۳۹۶). گزارش «تحولات جمعیتی و پیامدهای آن بر بازار مصرف با نگاه به ایران». معاونت حقوقی ریاست جمهوری. (۱۳۶۸-۱۴۰۰). قانون برنامه پنجم سه ساله. دسترسی در: <https://qavanin.ir/Law/TreeText/257240>
- وحدانی نیا، الف. و درودی، م. (۱۳۹۸). «سیاست گذاری عمومی متاخر؛ گذار از حکومت محوری به حکمرانی»، فصلنامه دولت پژوهی، س ۵، ش ۱۸، ص ۱۷۰-۱۳۱.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic network: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1 (3), 385-405.
- Brunetta, G., Caldarice, O., Tollin, N., Rosas-Casals, M., & Morató, J. (2019). *Urban resilience for risk and adaptation governance theory and practice*. Springer International Publishing.
- Digaetano, A., & Storm, E. (2003). Comparative urban governance: an integrated approach. *Urban Affairs Review*, 38 (3), 356-395.
- HABITAT. (2006). *The urban governance index: a tool of the quality of urban governance*, Beirut.
- Hendriks, F. (2014). Understanding good urban governance: essentials, shifts and values. *Urban Affairs Review*, 50 (4), 553-576.
- Irazábal, C. (2002). Models of urban governance and planning in latin america and the united states associationism, regime theory and communicative action. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/310173428>.
- King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. London: Sage
- Lang, F. (2010). *Urban governance an essential determination of city development*. world vision instituteworld vision institute for research and development. Germany: Friedrichsdorf.
- Minnery, J. (2011). Modelling the elements of urban governance. available at: <https://www.researchgate.net/publication/43523862>.
- OECD. (1999). *Improving governance at the metropolitan level, draft final report*. OECD: Paris.